

YARIM ASRA ULAŞAN BASIN EMEĞİ IŞIĞINDA GAZETECİ ABİDİN DÂVER

Murat YÜMLÜ*

ÖZ

Abidin Dâver yarım asra yakın basın hayatında bulunmuştur. Bu makalenin temel çıkış noktası, denizcilik ve donanma tarihi başta olmak üzere pek çok alanda yazan Abidin Dâver'in yazınsal hayatını incelemektir. 1886'da doğan Dâver deniz tutkunu gazeteciler arasında yer almış; yaşamını gemilere ve denizcilik tarihiyle birlikte yabancı kültürlerin anlaşılmasına adanmıştır. Uzun yazınsal hayatı yüksek bir beğeniye yansıtılmıştır. Basında, askerî konulara ilgisi dolayısıyla diğer pek çok unvanla birlikte "sivil ya da küçük amiral" unvanlarıyla tanınan Abidin Dâver aynı zamanda Galatasaray Spor Kulübü'nün kurucuları arasında yer almıştır. Mazlum Şehzade Cem (1909), Gemi (1932), Deniz (1932), Türk Denizciliği (1947), Barbaros Hayreddin Paşa (1954) gibi eserleriyle birlikte Mülâzımın Romanı (1936) adını taşıyan bir de roman kaleme almıştır. Çalışmada dijital ortama aktarılan Taha Toros ve Salt Araştırma arşivleri başta olmak üzere, Her Hafta, Hollywood Dünyası, Av ve Deniz, Deniz Mecmuası, Deniz Nakliyatı TAO ve Gemi Mühendisleri Odası yayını Gemi Mecmuası, Cumhuriyet ve İkdâm gazetesi gibi süreli yayınlardan yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Abidin Dâver, Türk basın tarihi, Türk denizcilik tarihi, Galatasaray Spor Kulübü, Cumhuriyet gazetesi

ABİDİN DÂVER UNDER THE LIGHT OF HIS LABOUR IN TURKISH PRESS FOR ALMOST A HALF CENTURY

ABSTRACT

Abidin Dâver had been active as a journalist for almost a half century. The starting point of this article is defined as the examination of Abidin Dâver's literary life with respect to his written works in the history of maritime and the naval history. Born in 1886, Abidin Dâver (d.1954) had been amongst the journalists, passionate with the sea, and dedicated his life to the ships and the naval history as well as the understanding of foreign cultures within the framework of travels abroad. His long literary life had reflected a high gusto. Known as the "civil or little admiral" along with some other titles referring to his high interests on the military affairs, Abidin Dâver had also been amongst the founders of the Galatasaray Sports Club. Aside from his works such as the Oppressed Prince Zizim (1909,) The Ship (1932), The Sea (1932), Turkish

* Öğr. Gör. Dr. Bartın Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü,
muratyumluhistory@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0001-7902-5339>

Maritime (1947), Barbaros Hayreddin Pacha (1954), he had also written a novel entitled as “The Novel of the Lieutenant”. The study had applied to the periodicals such as Her Hafta (Every Week), Hollywood Dünyası (Hollywood World), Av ve Deniz (Hunt and the Sea), Deniz Mecmuası (The Sea Journal), Deniz Nakliyatı T.A.O. Bülteni (The Sea Transport Bulletin), the publication of the Chamber of Turkish Naval Architects and Marine Engineers, Gemi Mecmuası (the Ship Journal), and the daily Cumhuriyet (Republic) and İktisat newspaper as well as the digitalized archives of Taha Toros and Salt Research. **Keywords:** Abidin Dâver, The history of Turkish press, Turkish Maritime history, Galatasaray Sports Club, Cumhuriyet

EXTENDED ABSTRACT

The article that aspired to focus on the literary gusto of a famous journalist of the period from the 1920's to 1950's in the newly rising, young Republic of Turkey, Abidin Daver had a special dedication to the profession. His dedication in a bunch of insightful categories such as the sports, history of maritime and the navy, rising cinema industry helped the proliferation of his profession along the lines of the interest to the new, modern world. All of his contributions to periodicals, newspapers, and scholarly books shows his high gusto which depended upon the application to the new sources and the new literature. As a witness to the constitutional period of the Ottoman Empire, one of the founders of the Galatasaray Sports Club (GSK) in the wake of the 20th century, Turkish National War of Independence, and the early years of young Republic of Turkey, Daver represented one of the key examples of contemporary journalism from 1920s to 1950s. When he died in 1954, his loss was commemorated in many newspapers, and he was mostly known as the “civil admiral”, probably a title that could be assumed by just a few names in the Turkish press circles at that time. Being confined to the limits of the freedom of press, Abidin Daver's struggle to boost the quality of journalism in Turkey depended upon the promotion of new sources and new research interests. Although the quality of the newspapers and the periodicals had been a matter of discussion during those years, Daver's vision was a contribution to the development of the Turkish press under the “breath” of the new Turkish Republic. He was elected as the deputy of Istanbul in 1939 to the parliament in the sixth term, and had been among the founding members of the Turkish Union of Press. A close look at the journalists of the early period of Republic of Turkey, 1920's and 1930s, and in addition to these, the scrutiny at the 1940s and the early 1950s prove the significant contributions of several journalists. At that point, Daver became a part of the list, yet not as an exception. He was interested in the maritime issues in a historical perspective. This field emerged as an already unexcavated area. During the tense course of events of WWII that shook the entire world, Turkey also had serious difficulties. Abidin Dâver, as a member of a critical group of journalists that involved Ahmet Emin Yalman, Hüseyin Cahit Yalçın and Zekeriya Sertel along with Ahmet Şükrü Esmer had been missioned to conduct a professional visit to both Europe and the USA in the midst of WWII. The turmoil of the Second World War consisted of many obstacles for both the administrations and the world of press. The newspapers had been under the threat of censorship due to the security issues and the controlling of the open intelligence. As one of the most experienced, senior columnists of those years, Abidin Daver was followed by several readers of Cumhuriyet during

the 1940s. His column was entitled as Hem Nalına Hem Mihına, known as a gift by the founder of Cumhuriyet newspaper, Yunus Nadi (Abaloğlu) to him as a reference to the sensitivity to objectivity. Daver's ethical view on the profession remained within these limits, and he ardently supported the idea of considering other dimensions of the historical issues. Thus, he was mostly known as a columnist of Cumhuriyet newspaper where his pen appeared with the vignette of a hammer holding hand for almost thirty years. Being a part of a newspaper family for almost three decades, Daver published several books during his long-term experiences of professional journalism. He wrote thousands of newspaper articles during the interwar period, and the difficult times of WWII. Aside from his works such as the Oppressed Prince Zizim (1909,) The Ship (1932), The Sea (1932), Turkish Maritime (1947), Barbaros Hayreddin Pacha (1954), he had also written a novel entitled as "The Novel of the Lieutenant". The study had applied to the periodicals such as Her Hafta (Every Week), Hollywood Dünyası (Hollywood World), Av ve Deniz (The Hunt and the Sea), Deniz Mecmuası (The Sea Journal), Deniz Nakliyatı T.A.O. Bülteni (The Sea Transport Bulletin), the publication of the Chamber of Turkish Naval Architects and Marine Engineers, Gemi Mecmuası (the Ship Journal). and the daily Cumhuriyet (Republic) newspaper.

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında denizcilik alanındaki yazına önemli katkılar sunan Abidin Dâver, seçkin meslek yaşamında ülke basınına yön veren gazeteci ve yazarlar arasında yer almaktaydı. Gazetecilerin sadece köşeleriyle, gazete çevreleriyle sınırlı olmayan entelektüel çalışmaları incelendiğinde Dâver'in yazımsal beğenisinin denizcilik alanında çok sayıda örnekler sunduğu kolaylıkla görülmektedir.

Dâver, denizcilik tarihinin popülerleşmeye başladığı, tarih tefrikalarının yayımlandığı dönemde basın hayatına atılır. Meslek hayatında ilerleyen yıllarda denizcilik tarihine yönelik bilgisi geniş bir çevrede takdir edildiği için Babıâli'de "sivil amiral" olarak tanınmaya başlar (Nadi 1965: 123); döneminin şairler ve yazarlar dünyasında da seçkin bir yere ulaşır. Bu konuda ünlü karikatürist Cemal Nadir'in (Güler) (1902-1947) (Borak 2004: 74-75) karikatürlerine başvurulabilir. Döneminin önde gelen birkaç karikatüristi arasında yer alan Cemal Nadir "karikatür portreist" olarak ilk çalışmalara imza atmıştır. Portrelerle tanıtılan gazeteci ve yazarlar arasında Abidin Dâver de yer alır. 7 Kanunusâni 1937'de Cumhuriyet'te başlayan çalışmanın ilk karikatür portresi Abidin Dâver olur.

Yazar, deniz tutkusuyla, Galatasaray Spor Kulübünün kurucuları arasında yer almasıyla tanınan yetkin bir kalemdir. Yine, Doğan Koloğlu'nun aktardığı şekliyle Türkiye'de futbol çevrelerinde Galatasaray-Fenerbahçe rekabetinin bir derbiye evrilmesinde Ali Naci Karacan'la birlikte Dâver'in de katkısı bulunmaktadır. (Koloğlu 5 Mayıs 2000: 36)

Dâver'in askerlik ve strateji konularına yönelik ilgisi mektepli olmaktan çok, alaylı olmaya dayanıyordu. Saygın bir gazeteciydi. Aynı zamanda İkinci Dünya Savaşı'nın ilk yıllarında Cumhuriyet gazetesinin yazı işleri müdürlüğü görevinde bulunuyordu. Bu konuda gazetenin tarihini kaleme alan Aysun Köktener, Türk basınının doğuşundan itibaren gazete sahiplerinin başyazarlığı serüveninde Cumhuriyet'te kurucu Yunus Nadi Bey'in (Abaloğlu) ardından -aralıklı da olsa- imzaları başyazılarda çıkan

kişiler arasında yazarın da yer aldığını belirtmektedir. Dâver, 1940'ların başında yazı işleri müdürlüğü döneminin dışında askerî konularla da ilgilenen bir yazardır. Askerî konularda imzası bulunan diğer yazarlar Hüseyin Emir Erkilet ve Arif Ahıskaldır. (Köktenen 2005: 26–28) Yine, Nadir Nadi, emekli General Hüseyin Hüsnü Erkilet'in II. Dünya Savaşı yıllarında Cumhuriyet gazetesinde savaş durumunu ele aldığı sütundaki tahlillerine karşılık Abidin Dâver'in tahlillerinin çok daha isabetli olduğu değerlendirmesini yapmaktadır. (Nadi 1965:123) Bu konuda Türk basınında II. Dünya Savaşı yıllarında ABD'deki ve Avrupa'daki gelişmeleri takip etmek için bir sıçrama dönemi yaşandığı belirtilebilir. Bu dönemde askerî tarih konulu yazılarla birlikte strateji, askerlik ve savaşın gidişatıyla ilgili yazılar yayımlanmaya başlamıştır. Emekli General H. Erkilet de bu konularda yazılar yazan isimlerin başında gelmektedir. Bülent Akkurt anılarında bu dönemle ilgili olarak bir büyük medya patronuna askerî yazarlar hakkında ne düşündüğünün sorulduğunu yazmış ve yanıtı şöyle aktarmıştır: “Bu arkadaşlarımız bu haftaki yazılarında gelecek hafta harekâtın nasıl gelişeceğini, gelecek hafta ise harekâtın niçin o şekilde gelişmemiş olduğunu yazarak görevlerini düzenli bir şekilde ve ciddiyetle sürdürmektedirler.” (Akkurt 2006: 32) Dâver'in isabetli analizleri II. Dünya Savaşı'nda savaşa dair değerlendirmeler açısından dikkat çekicidir.

Aynı şekilde uzun yıllara dayanan denizcilik tecrübeleriyle, kaptanlık hayatıyla Türk denizciliğinin gelişimini izleyen *Anılarda Gemiler* yazarı Oktay Sönmez de 1950'lerin hemen başlarında Yüksek Denizcilik Okulunda öğrencisi olduğu ve deniz tarihi dersini aldığı Abidin Dâver'in denizcilik tarihini anlatan ve hayranlık duyulan bir hoca olduğunu belirtmektedir. Sönmez, adının verildiği şilep (M/S Abidin Dâver) dolayısıyla Abidin Dâver'i anlatırken 1950-1951 döneminde Denizcilik Okulunun efsane hocaları arasında yer alması dışında, basın ve okuyucular arasında deniz konularının danışılacağı bir otorite olarak tanındığından, Donanma Vakfının (1950) kuruluşundaki emeklerinden söz etmektedir. (Sönmez 2008: 331)

1. KISA BİR BİYOGRAFİ

9 Şubat 1954 tarihinde “‘Cumhuriyet gazetesi’ denince akla gelen isimlerden biri daha tarih oldu. Üstâd Abidin Dâver'i kaybettik.” sözleriyle başlayan haberle birlikte pek çok gazeteye bakarak Abidin Dâver'in Türk basınında sahip olduğu seçkin yerin anlaşılması kolaylaşmaktadır. *Cumhuriyet*'te yer alan hâl tercümesine göre 1886 yılında doğan Abidin Dâver, kapsamlı bir kaynak taramasıyla da incelenebileceği üzere, denizcilik tarihi konusunda basın dünyasının ufkunu genişleten önemli isimler arasındadır:

İstanbul'da Şehremaneti mümeyyizlerinden Ali Vahyi Beyin oğludur. Prenses Zeynep Kamil'in manevi evladı olan ve iyi tahsil gören annesi, Fatma Revan Hanım, Abidin henüz bir yaşında iken kocasından ayrılmış ve oğlunu o yetiştirmiştir. Abidin Dav'er ilk tahsilini Sultanahmet'te Cevrikalfâ mektebinde gördü. Sonra Burhanı Terakki, Nümunei Terakki, Ravzai Terakkide, bir müddet Soğukçeşme Askeri Rüşdiyesi'nde okudu ve Galatasaray'a girerek 1907'de oradan da diploma aldı ve iki yıl Sanayi Nefise Mektebi'ne devam etti. Sanayi Nefiseye devam ederken bir taraftan da Matbuat Umum Müdürlüğü'ne memur oldu ve gazetelere daha mektepte iken yazılar göndermeğe başladı. 1908'den sonra kendini büsbütün gazeteciliğe verdi, bir taraftan da Mebusan Meclisi zabıt kâtipliğine Mümeyyizlik etmesi ve bu vazifede iken bir müddet

Fransa Parlamentosunda ve daha sonra Fransa ile birlikte Belçika ve İngiltere parlamentolarında tetkiklerde bulundu.

Esaslı olarak önce Tasviri Efkâr'da, Yenigün'de, sonra Tercümanı Hakikat ve İkdâm'da, daha sonra yine Tasviri Efkâr'da ve nihayet Cumhuriyet'te muharrirlik etti ve bu gazetelerin yazı işleri müdürlüğünü de yaptı. 1939'da Büyük Millet Meclisi altıncı devresinde İstanbul milletvekilliğine seçildi. Bu sırada gene İkdâm'daki yazılarına ve Cumhuriyet'teki Hem Nalına Hem Mıhına başlıklı sütununa devam etti. 1943'te İstanbul Belediyesi Neşriyat ve İstatistik Müdürlüğüne tayin olundu. Cumhuriyet'teki yazılarına gene devam ediyordu. Nihayet oradan tekaüd olarak kendisini büsbütün "Cumhuriyet"e verdi. Kitab halinde çıkmış eserleri şunlardır: "Kanadların Zaferi", "Deniz", "Gemi", "Mülâzımın Romanı", "Dünkü, Bugünkü, Yarınki İstanbul", "Radyo Konferansları" (*Cumhuriyet* 09 Şubat 1954: 7)

Dâver'in bir diğer biyografisi, elli yıllık basın hayatının son önemli durağı olarak niteleyebileceğimiz Cumhuriyet'te Mümtaz Arıkan tarafından hazırlanan "Tarihte Bugün" köşesinde yer almıştır. Osmanlı son dönem basını ve Cumhuriyet'in basın hayatında elli yıla yaklaşan hizmetinden dolayı pek çok kıdemli gazeteci ve yazarla birlikte onurluk alan ve Cumhuriyet'te yer alan haberde gazetenin "emekli yazarı" olarak takdim edilen (*Cumhuriyet* 31 Mayıs 1953) Dâver'in biyografisi şu şekilde verilmiştir:

1954'te bugün ünlü gazeteci ve yazar Abidin Dâver 68 yaşında ölmüştü. 1908'de gazeteciliğe başlamış, "Tasvir-i Efkâr", "Yenigün", "Tercüman-ı Hakikat", "İkdâm" ve "Cumhuriyet"te çalışmıştı. 1930'lu ve 1940'lı yıllarda muhabir, fıkra yazarı ve yazı işleri müdürü olarak Cumhuriyet gazetesinde görev yapan Abidin Dâver, özellikle denizcilik konularındaki yazılarıyla büyük beğeni toplamıştı. Öyle ki geniş bilgisi nedeniyle kendisinden sivil amiral diye söz edilmişti. Denizcilikle ilgili kitapları da bulunan yazarın adı, daha sonraları Denizcilik Bankası'nın bir şilebine de verilmişti. (*Cumhuriyet* 08 Şubat 1991: 9)

1908 yılı dikkate alındığında, 1953 senesi itibariyle Dâver'in meslek hayatında kırk beşinci senesi dolmuş olmaktadır. Bu bakımdan Dâver'in basın hayatındaki ilk yıllarının II. Meşrutiyet öncesinde Matbuat Müdürlüğündeki memuriyetle birlikte değerlendirilmesi mümkündür. (*Abidin Dâver Taha Toros Arşivi: Yer No: 001518908006*) Çeşitli ansiklopedilerde yer verilen biyografilerinde de Abidin Dâver'in "sivil amiral" olarak tanınmasına dair notlar yer almaktadır. *Büyük Larousse* ansiklopedisinde ölümünden sonra adının Denizcilik Bankası şileplerinden birine verildiği belirtilmektedir. Bu gemi Denizcilik Bankasının ve bu bankayla bağlantılı Denizcilik Yüksek Okulunun kendisine gösterdikleri vefanın açık bir örneğidir. Vefat tarihiyle ilgili ufak bir hata düzeltilir. Ansiklopedinin ilgili maddesinde bu tarih 1954 yerine 1958 şeklinde verilmiştir. (*Büyük Larousse* 1986: 2905) Yine aynı kaynakta "dâver" kelimesinin anlamı "doğru ya da adaletli hükümdar, yönetici ya da yargıç" şeklinde verilirken şair Nedim'den bir beyit örneği de verilmiştir: "Dâverâ bendene himâyet kıl/Pek yaman oldu hâli re'fet kıl". Yine bu kelimenin aynı zamanda Tanrı'nın adlarından biri şeklinde kullanılabildiği notu düşülmüş; "dâver-i devran" kullanımının yaygın olduğu, bu kullanımın "dünyanın hükümdarı" anlamına geldiği belirtilmiştir. (*Büyük Larousse* 1986: 2905)

Dâver'in vefatıyla ilgili *Meydan Larousse* da 1958 yılı tarihini vermektedir. (*Meydan Larousse* yy: 54) Biyografi kısmını *Bab-ı Âli'nin Hatıra Defteri* adlı esere bakarak tamamlayabiliriz. Eserde Daver'in imzalı bir resmi yer almaktadır. Yazar, 1931'de imzaladığı resmine "Bir satır yazımı ne yapacaksınız? Ben büyük bir adam değilim ki!" diye yazmıştır. (Yetkiner 1984: 60) Gazetecilik dünyasına Matbuat Umum Müdürlüğündeki memurluktan gelmiş, çok sayıda gazetede yazmış olmasının yanı sıra uzun yazı hayatı boyunca çalışkan bir gazeteci portresi çizen Dâver, 1940'larda bir dönem İstanbul Belediyesi Neşriyat ve İstatistik Müdürlüğü görevinde bulunmuştur. (Yetkiner 1984: 60) Dâver'in Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaşlık arayışında denizciliğin merkezinde yer aldığı, basın yoluyla denizciliğin tanıtımının gerçekleştirilebileceği bir gazetecilik anlayışını temsil ettiği, çağdaş gelişmeleri yakından takip ederek okurlara bu konuda yardımcı olduğu görülebilmektedir. Yazar, müstear adlar da kullanmıştır. Bu müstear adlar arasında askerî konulardaki yazarlığını karşılayan adlar da dikkat çekmektedir: Muharrir-i Askerî, Mühassıs-ı Askerî, Erkan-ı Harp, Erkan-ı Harp Binbaşısı, M.M., Denizci, A. Dâver, A.D., D. ("Namı Müstearlar-3", *Vakit*, 27 İlkteşrin 1944: 5'ten aktaran Yıldırım 2006: 130) Dâver, İstiklal Marşı'nın çalındığı ilk resmî bestesini hazırlayan ve Şark Musiki Cemiyetinin kurucuları arasında yer alan Ali Rıfat Çağatay'ın (1867-1935) (Kara, İşli, Çağlar, 2006: 102) kızı Neriman Hanım'la evlenmiş, bu evliliğinden F. Nilüfer Dâver ve Perizat Dâver (Tüzmen) adlarında iki kızı olmuştur. (Bkz. Taha Toros Arşivi, Yer No: 001518912006) Yine, 1930 yılında oğlu Ferdi'yi çok genç yaşta kaybetmiştir.

2. GAZETECİLİK HAYATINDAN ÖRNEKLER

İkinci Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte basının gelişmesiyle gazetecilik hayatında tanınmaya başlayan, *Tasvir-i Efkâr*'dan *Yenigün* gazetesine, *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinden *İkdam*'a ve *Cumhuriyet*'e matbuatın önde gelen gazetelerinde, *Donanma* mecmuasında muhabirlik yapan yazarımız, basın-yayın hayatında denizciliği geniş kitlelere tanıtmaya misyonunu üstlenmiştir. Dâver, ilerleyen meslek yıllarında güzellik yarışmaları organizasyonunda da görev almıştır. (Sılkım 2008: 217-219) Bunun yanı sıra Dâver'in sadece bir köşe yazarı olmadığını, çalıştığı gazetelerde çeşitli kademelerde matbuat emekçiliğini üstlendiğini belirtmek yerinde olur. Dâver'in yazınsal hayatında tevazuu kaybetmeyen tavrı pek çok yazısında ve röportajlarında da görülmektedir.

Yazarın tüm yazın hayatının örneklenmesi çalışmanın kapsamını aştığı için birkaç konu başlığıyla sınırlı kalınacaktır. Bu konu başlıkları şöyledir: 1. Çeşitli dönemlerde basın hayatından örnekler. 2. Çeşitli temalar ekseninde II. Dünya Savaşı döneminde *İkdam*'da çıkan yazılarının tematik bir değerlendirmesi. İlk bölüm, bu alt başlıkta; ikinci bölüm sonraki alt başlıkta değerlendirilecektir.

Dâver, 1945'te, Atatürk'ün vefatının yıl dönümünde *Cumhuriyet*'te yayımlanan "O'nun Aziz Hatırası Önünde Bugün And İçiyoruz" başlıklı yazısında, temel hedefin muasır medeniyetler seviyesine yükselmek yolunda Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün mirasına sahip çıkmak olduğunu belirtmekteydi. Dâver'in yazısının temel vurgusu II. Dünya Savaşı'nın yıkıntıları üzerinde yeni bir yapılanma sürecine evrilen Avrupa'da örnek teşkil eden ve demokrasiyi hedefleyen bir gelişme çizgisinin yakalanması için Türkiye'nin de iddia sahibi olduğudur: "Atatürk'ün büyüklüğü İkinci Cihan Harbi

denilen hailenin sonunda çok daha iyi anlaşılmiş bulunuyor ve O, bir güneş gibi, hâlâ dünyayı saran karanlıklar içinde parlıyor.” (Cumhuriyet 10 Kasım 1945: 2)

Basın-yayın hayatında köşesinin isimleriyle tanınan yazarlar arasında özel bir yere sahip olan Abidin Dâver’in “Hem Nalına Hem Mıhına” (Köktener 2005: 30) başlıklı köşesinde yer alan aynı tarihli yazısında hem I. Dünya Savaşı’nı hem de II. Dünya Savaşı’nı tahlil eden yazısı gibi pek çok yazısı dikkat çekmektedir. 1940’tan başlayarak vefatına kadar geçen dönemde Cumhuriyet’te kaleme aldığı yazılardan kapsamlı bir albüm oluşturulabilir. Bu yazılarında dikkati çeken bir nokta dünyanın gidişatı karşısında Türkiye’nin yaşadığı bocalamalara karşılık çözümler üretilmesi yolunda geçmişten geleceğe sağlıklı bir bakış açısının kurulabilmesi için geriye dönük bakış (*retrospektif*) yerine ileriye dönük (*prospektif*) bir bakışın geçerlilik kazanmasıdır. Yazarımız, teknolojik gelişme çılgırının ne kadar ilgi uyandırdığını belirtir. II. Dünya Savaşı yıllarının gelişmelerine bakarken sigara tablası büyüklüğünde cep radyolarından, 1930’ların ortalarında Alman ordusunda kullanılmaya başlanan telsiz telefonlardan, radardan, televizyonlardan bahsederek iletişim çılgırının ne kadar büyük bir dalga hâlinde ilerlediğinden bahsetmektedir. (Cumhuriyet 10 Kasım 1945: 2)

Dâver, matbuat hayatında 1940’lardan itibaren kıdemli gazeteciler çevresinde yer almaya başlamıştır. Bu tarihten öncesine dair önemli bir örneğe de Burhan Felek’in anılarına değindiği röportajında rastlanmaktadır. Uzun soluklu gazetecilik hayatıyla, matbuatın önde gelen gazetelerinde fıkralarıyla tanınan Burhan Felek, 1975’te Abdi İpekçi’ye verdiği röportajında *Donanma Mecmuasında* mesleğe adım atışının (1913) ardından *Tasvir-i Efkâr*’a girişinde Abidin Dâver Bey’in katkılarından bahsetmektedir. (Milliyet 17 Mart 1975) Yine, Dâver’den Burhan Felek’e bu çizginin devam ettirileceğine olan düşünce ve inanca rağmen Felek’in denizciliğe yeteri kadar ilgi göstermediği yönünde bir sitemi dile getirdiği yazısı da, Dâver’den sonra konuya yeteri kadar ilgi gösterilmediğini hatırlatır. Bu, aynı zamanda Felek ve Dâver arasındaki yakınlığı ifade eden bir örnektir. (Milliyet 10 Aralık 1975: 2) Dâver’in Türkiye’de basın hayatına katkılar sunan önemli isimler arasında yer aldığını okuyabileceğimiz kaynaklardan biri de Günvar Otmanbölük’ün *Babiâli’nin Yarım Asırlıkları* adlı eseridir. Eserde röportaj yapılan pek çok gazeteci arasında Niyazi Ahmet Banoğlu’nun anlattıkları ışığında düşünüldüğünde 1930’lar ve 1940’larda gazetenin mutlaka başyazarı bulunurdu; muhabirler (Beyoğlu, polis, adliye, iktisat, denizyolları, serbest muhabir, spor muhabiri), fotoğrafçı, musahhah, gece sekreteri, yazı işleri müdürü, Ankara’da muhabir gibi dar bir kadronun mevcut olduğu gazete idarehanelerinde sıkı basın rejiminin etkileri ve yansımaları izlenebilmektedir. (Otmanbölük 1986: 17-19) Bu konuda 1925’ten 1929 yılına kadar ağırlığı hissedilen ve sıkı basın rejiminin kodlarını belirleyen yasa, Takrir-i Sükûn Kanunu idi. Bu sürecin işleyişini, rejim açısından kontrol mekanizmalarının ağırlığının hissedilmesi şeklinde değerlendirmek mümkündür. Gazeteciler, Şeyh Sait İsyanı gibi bir isyanla ilişkilendirilip yargılanmışlardı; aynı zamanda da gazeteler kapatılıyordu. (Topuz 2003: 154) İkinci Dünya Savaşı yıllarında Refah Faciası hakkında haberlerle ilgili yayın yapmama talimatının eskidiği bir dönemde, bu olayla ilgili yayın yasağını atlayanlar dışındaki gazetelerin kapatıldığını (sadece Tasvir-i Efkâr ve Son Posta bu yasağı hatırlamışlardır) belirten Banoğlu, bu dönemde basın yayın hayatının sıkı denetimine değinmektedir. (Otmanbölük 1986: 17-19). II. Dünya Savaşı yıllarında Cumhuriyet gazetesinin basın dünyasındaki çizgisine bakıldığında zaman zaman liberal

sağ çizgide bir gazete kimliğinin pekiştirilmesinde Nadir Nadi başta olmak üzere, Abidin Dâver, Peyami Safa, Muharrem Fevzi Togay gibi isimlerin etkilerinin bulunduğu görülmektedir. Hıfzı Topuz'un ilgili eserinde de Abidin Dâver'in günlük fıkralarıyla gazetenin demirbaşları arasında sayılarak Cumhuriyet gazetesiyle özdeşleştiği belirtilmektedir. (Topuz 2003: 163,188) Kıdemli gazeteci Ali Sirmen, Cumhuriyet'le özdeşleşme konusunda henüz daha çocukluk döneminde Cumhuriyet okuru olarak Abidin Dâver'i tanıdığından bahsetmektedir. (*Cumhuriyet* 31 Ağustos 2017: 10).

Bu durum Abidin Dâver'in elli yıllık basın hayatının büyük bir bölümünü *Cumhuriyet* gazetesi ve bu gazeteyi çıkaran çevre içinde geçirmiş olmasıyla bağlantılıdır. Yıldönümlerinin özel anlam taşıdığı Mehmet Faruk Gürtunca'nın "Elli Yıllık Kalem Büyükleri" adlı eserinde devrin önde gelen gazetecileri gibi Abidin Dâver için yazılan satırlarda da görebiliriz. 30 Mayıs 1953 tarihli bu eserde, matbuat hayatında elli yılını dolduran yazarlara yer verilmiştir. Gerçekten de Musahipzade Celal'den, Halide Edip'e, Doktor Adnan Adıvar'dan, Besim Atalay'a, Ziya Şakir Soko'dan, Mehmed Emin Resulzade'ye, Mithat Cemal Kuntay'dan, Hamdullah Suphi Tanrıöver'e, İzzet Melih Devrim'den, Ali Canip Yöntem'e kadar pek çok ünlü yazar ve gazetecinin yer aldığı listede " Kaptan-ı deryalarla boy ölçüşen bir önder; en taze leventlerden levent, Abidin Dâver! " şeklinde anlatılan Cumhuriyet gazetesiyle özdeşleşen isim de bu özel listede yarım asırlık bir gazeteci olarak yer almaktadır. (Gürtunca 1953: 2) Tarihle özdeşleşen Ahmet Refik gibi, coğrafyayla özdeşleşen Faik Sabri gibi, Abidin Dâver de denizcilikle özdeşleşen isimler arasında yer almıştır. Biyografi kısmında değindiğimiz üzere, Ali Rıza Seyfi (Seyfioğlu) ve büyük ağabeyi deniz binbaşısı ve Bahriye Müzesinin kurucusu Süleyman Nutki Bey gibi örneklerle birlikte, Abidin Dâver, Haluk Şehsuvaroğlu (1912-1963) gibi kendisinden yaşça küçük, deniz tutkunu, deniz kuvvetlerinde görev yapan ya da emekli subaylarla da görüş alışverişini sürdürmüştür. Bu isimler arasında informal tarih anlatımını yaygınlaştıran Haluk Şehsuvaroğlu dikkati çekmektedir. (Demirtaş 2018: 385-404) Sonuçta Şehsuvaroğlu'yla Dâver'in buluştukları platform *Cumhuriyet* gazetesidir. Ancak aslında Şehsuvaroğlu, Dâver gibi pek çok ismin buluştukları "platform" bütün derinliklerini tutkuyla keşfetmeye çalıştıkları, eserleriyle anlattıkları denizlerdir. Şehsuvaroğlu, 1930'larda Yavuz gemisinin askerî yargıç olarak da görev yapar. Bu konuda Vedat Günyol, Donanma Davası'nın görüleceği 1938'de Erkin gemisine gönderilen Nâzım Hikmet'in yargılanması için askerî yargıç Şehsuvaroğlu'nun görevlendirildiğinden bahsetmektedir. Vedat Günyol'la Şehsuvaroğlu İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesindeki arkadaşlıklarına daha sonra da devam ederler. Donanma Davası için askerî yargıç olarak görev yapan Şehsuvaroğlu, Günyol ve arkadaşlarına Nazım Hikmet'i Erkin gemisinde ziyaret etmeleri için yardımcı olur. Ayrıca Günyol ve Şehsuvaroğlu, döneminin önemli fikir ve edebiyat dergileri arasına giren Yücel dergisini çıkaran yazı heyetinde de yer alırlar. (Günyol 5 Haziran 2009: 9; Demirtaş 2018: 389.) H. Şehsuvaroğlu; Dâver'in sağlığında, 1948'de başladığı Cumhuriyet gazetesi yazarlığına vefatına kadar devam eder. Bu bakımdan Şehsuvaroğlu'nun hem Deniz Kuvvetlerindeki hizmeti sırasında hem de emekliliği döneminde *Cumhuriyet*'te yazarlığını sürdürdüğü, bu dönemde "Sivil Amiral" olarak tanınan Dâver'in yazılarından faydalandığı belirtilebilir. Aynı zamanda, Şehsuvaroğlu'nun yurtdışında deniz müzeleriyle ilgili incelemeler yapmasında Abidin Dâver'in telkinlerinin büyük etkisi olmuştur. (Demirtaş 2018: 390)

Dâver'in dışında müzeciliğin gelişmesine katkı sağlayan pek çok isim sayılabilir. Şehsuvaroğlu'nun *Asırlar Boyunca İstanbul Ansiklopedisi*'ni hazırlayarak aynı zamanda Deniz Müzesi müdürlüğü yanı sıra Topkapı Sarayı Müzesi müdürlüğü göreviyle de tanındığını belirtmek yerinde olur. Asırlar boyunca İstanbul Ansiklopedisi ilk defa 1954 yılında Cumhuriyet gazetesi tarafından ücretsiz, ilave olarak okurların dikkatine sunulmuştur. (Yıldız 28 Mart 2005: 2) Aile çevresinde denizciliğin öğrenilmesine bakıldığında Dâver'in gayretlerinin ayrıca değerlendirilmesi de mümkündür. Dâver'in 1931-1938 yılları arasında Türk basınının en önde gelen gazetelerinden *Cumhuriyet*'te günlük fıkralarıyla kapladığı alan, daha sonra 1939-1945, 1945-1950 dönemlerinde de aynı şekilde devam etmiştir. Arada da Dâver'in milletvekilliği döneminde yazarlığa devam ettiği görülmektedir. Dâver, çağdaş medeniyetler seviyesinin yakalanması idealine yaslanan Atatürk ilkelerinin ve inkılâplarının özümsemesi konusunda genel bir politik görüşü paylaşmış; bu görüşü Atatürk'ün vefatı sonrasında anma yazılarında çok duru bir şekilde işlemiştir. Yazarın 10 Kasım 1938 sonrasında çıkan anma yazılarına bakıldığında bu ruhun anlatılması için gayret gösteren, inkılâpçı düşüncenin geniş okur kitlelerine aktarılmasını amaçlayan bir ülküyü paylaştığı görülmektedir.

Yazar, II. Dünya Savaşı yıllarında dünyanın yönelimini değerlendirmeye devam eder; bu konuda dikkat çeken yazılar kaleme alır. Dâver'in başyazılarından birinde ortaya koyduğu iki kutuplu dünyada ABD hegemonyasının yükselişine dair görüşler, aynı zamanda bir "kurtarıcı"lık iddiasıyla birlikte işlenmiştir: "Nitekim kaç yıldır, Amerika, küremizde yaşayan insanların ve milletlerin demir perde arkasındaki bedbaht insanlar ve milletler hariç, siyasî ve iktisadî kurtarıcısı olmuştur. Dolar, yeryüzünde yeni bir mabut, yeni bir ilâh hâline gelmiştir; İngiltere gibi hâlâ muazzam bir imparatorluğa sahip bulunan büyük bir devlet dahi dolara tapmakta ve Amerikan yardımından medet ummaktadır." (Dâver 6 Ocak 1950: 1, 3.) Bu yönüyle bakıldığında II. Dünya Savaşı yıllarında da ABD'nin gücünün tahlil edildiği yazılarıyla anlattıkları ışığında Abidin Dâver'in komünizm cephesinin karşısında kapitalizm cephesini oluşturan ülkelerin dünya siyasetindeki ve ekonomisindeki ağırlığına odaklandığı anlaşılmaktadır. Dâver'in yazınsal beğenisini değerlendirmek için başvurulabilecek asıl kaynak *Cumhuriyet* gazetesidir. Elbette ki daha farklı kaynaklarda da Dâver'in yazılarına rastlamak mümkündür. Sonuçta spor bilimleriyle denizciliğin buluşma noktasında, tarihin basite indirgenmeyen kıssalarla birlikte aktarılmasında çaba gösteren yazarlar arasında yer alan Dâver, basın tarihinde öne çıkan gazeteler dışında *Her Hafta*, *Spor Âlemi*, *İdman*, *Av ve Deniz*, *Donanma* gibi birçok dergide de yazılarını yayımlamıştır. (Malkoç, 1-4 Kasım 2013: 319) Malkoç'un eklediği kaynakların dışında Dâver'in *Resimli Tarih Mecmuası* gibi tarihi popülerleştiren mecmualarda da yazdığını belirtmek yararlı olur. (*Resimli Tarih Mecmuası* 1952: 1486–1491). Dâver, Şükran Kurdakul'un değerli çalışmasında yer verdiği üzere 1 Eylül 1935-1 Kasım 1936 tarihleri arasında 15 sayı çıkan ve dönemin ünlü yazarları arasında pek çok ismi bir araya getiren *Ayda Bir* dergisinde de yazmıştır. (Kurdakul 1973: 431)

Her Hafta mecmuası 1947–1950 yılları arasında yayınlanmıştır. Bu mecmuada yer alan makalelerinde Abidin Dâver daha çok spor ve denizcilik alanlarındaki gelişmeler üzerinde durmuştur. Bu derginin popüler gelişmeler ışığında denizciliği, modayı, tarihî kıssaları, güzellik yarışmalarını, basın hayatını, belirli ölçüde magazini konu alan bir dergi olduğu düşünüldüğünde Dâver'in geniş okur kitlesinin ilgisine

yaslanan çalışmalarının genel bir çerçevesi de çizilebilmektedir. Dergide Vâlâ Nureddin, Nizameddin Nazif Tepedelenli, Esat Mahmut Karakurt, Selim Sırrı Tarcan, Şemsi Belli gibi devrinin ve sonraki yılların önde gelen gazetecileri yazmışlardır. Dâver'in mecmuanın 59. sayısında yer alan röportajı da dâhil edilirse bu sayıdan itibaren yazmaya başladığı *Her Hafta*'daki mesaisi 61. sayıda yer alan "Siyanet Melekleri Bataryası" (*Her Hafta* 28 Ağustos 1948: 3, 18), 63. sayıda yer alan "Türk Kadınlarının Şıklığı" (*Her Hafta* 11 Eylül 1948: 3, 18), 65. sayıda "Donanmamız Kuvvetleniyor" (*Her Hafta*, 25 Eylül 1948: 3, 18), 66. sayıda "Bizdeki Nuh'un Gemileri" (*Her Hafta* 2 Ekim 1948: . 3, 18), "Türk Donanması" (*Her Hafta* 2 Ekim 1948:5, 18), "Merak Etmeyiniz, Yüzünüzü Kara Çıkarmayız", (*Her Hafta* 16 Ekim 1948:3, 15), "Türk Donanması", (*Her Hafta* 16 Ekim 1948: 5, 18), "Ormanlarımızı Koruyalım", (*Her Hafta* 23 Ekim 1948:3, 18) yazılarıyla devam etmiştir.

Mehmet Faruk Gürtunca'nın sahibi ve yazı işleri müdürü olduğu bu mecmua, dönemin Amerikan basınındaki magazin dergilerinden esintilerle birlikte, haftalık mecmua şeklinde çıkarılmıştır. Adı geçen mecmuada yazmaya başlayacağı "Kırk Yıllık Gazeteci Abidin Dâver Her Haftada" başlığıyla verilen ve röportajı yayımlanan Dâver, yazı hayatında nereden nereye geldiğini 1908'den itibaren yaşadığı olaylara, yazdığı gazetelere, tanıdığı kıdemli gazetecilere değinerek anlatmıştır.

Dâver'in röportajında dikkat çeken bir nokta da daha önce Yedigün'de Hikmet Feridun Es'in yaptığı röportajda değinilen, basın dünyasında merak uyandıran "Sivil Amiral" unvanıdır. Her ne kadar sıfatların sübjektifliği esas alınması gerekirse de Dâver, bu konuda büyük bir alçakgönüllülük içindedir. Denizciliğe merakı konusunda önceki röportajında da değindiği üzere bir arkadaşının (Rafet) babası Rıfki Bey, Bahriye'de görev yapmaktadır. Abidin Dâver, 19. yüzyılın sonlarında Bahriye'nin denizleri kat eden, dünyadaki modern askerî teknolojiyi takip eden ve fenne önem veren dünyasında yeni zenginlikler keşfetmektedir. (*Her Hafta* 14 Ağustos 1948: 5, 16)

Dâver, Yavuz zırhlısının Türk donanmasının amiral gemisi olduğu dönemi başından sonuna kadar izlemiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın ağır mağlubiyet şartları karşısında Türkiye'de filizlenen Millî Mücadele hareketinin temel dayanaklarından biri de Karadeniz'deki Türk donanması olur. Gazi Mustafa Kemal (Atatürk), 1924 yılının Eylül ayında Hamidiye kruvazörüyle Karadeniz'e yaptığı gezide geminin defterine "denizciliğin milli bir ülkü" olarak benimsenmesi idealini yazmıştır. Sonuçta bu dönem, Lozan'ın Boğazlar Komisyonu'ndaki kısıtları ve Osmanlı Devleti'nden genç Türkiye'ye bırakılan donanmanın sınırlı bir deniz koruma gücü oluşturması karşısında sivil denizciliğin geliştirilmesi doğrultusundaki hedeflerle birlikte "denizcilik ülküsünün" hararetle tartışıldığı bir dönem olur. (Oran 2012: 191-192) Yavuz zırhlısı, yukarıda da değinildiği üzere, Birinci Dünya Savaşı'nda çeşitli hasarlar almış ve Karadeniz'deki görevlerinin ardından, Bahriye Vekâletinin kurulmasıyla tamiratına karar verilmiştir. "Sivil Amiral"lik unvanının kullanılmasından başlayarak Türk denizciliğinin gelişimi konusundaki çalışmalarına eğilen Dâver, özellikle Yavuz zırhlısının tamirati konusunda yaşanan tartışmalara da değinmiş, Bahriye Vekâletinin teşkili için pek çok yazı yazdığını belirtmiştir. Fakat bahriye vekilliği yaparken Yüce Divan'da yargılanan İhsan Eryavuz'a kırgınlığını da belirtmeden geçememiştir: "Buna (Bahriye Vekâletinin yolsuzluk davası dolayısıyla kapatılmasına) sebep olduğu için rahmetli İhsan Bey'i bir türlü affedemedim." (*Her Hafta* 14 Ağustos 1948: 5, 16) Yine "sivil amiral" lakabını *Akşam*

gazetesinde imzasıyla tefrika ettiği Skagerrak Deniz Savaşı hakkında biri tercüme, diğeri telif iki eserle kazandığını belirten Dâver, döneminin aynı sırada birden fazla gazetede tefrikalar yayınlayan yazarları arasında yer alır. Röportajında *Son Posta*, *Akşam*, *Cumhuriyet* örneklerini veren Dâver, bu gazetelerde yayınladığı röportajlarından başka 1942’de aralarında Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Emin Yalman, Zekeriya Sertel, Ahmet Şükrü Esmer’in de bulunduğu gazeteciler heyetiyle ABD’ye ve İngiltere’ye yaptıkları ziyaretlerde basında “Little Admiral” olarak anıldığını ve Amerikan ve İngiliz donanmasından bir hayli tanıdığının olduğunu belirtmiştir. (*Her Hafta* 14 Ağustos 1948: 5, 16) Dâver’in yazı hayatının kırkinci yılında söylenenlere karşılık, 1953’te “50 Yılım Kalem Büyüklüğü” kitapçığında Mehmet Faruk Gürtenca’nın yazdıklarından da, o dönemde basında çıkan haberlerden de anlaşılacağı üzere Dâver’in yazı hayatı II. Meşrutiyet öncesinden başlatılabilir. Bu yarım asırlık yazı hayatının özeti Dâver’in *Her Hafta* mecmuasında yazmaya başlaması öncesinde verilen röportajının sonunda yer almaktadır. Yazar, gazeteciliğe ömrünü şöyle özetler: “Hayatım, gazeteci olarak sona erecektir”.

Son olarak Abidin Dâver’in 1943 ve 1944 yıllarında *Hollywood Dünyası* adlı dergide yayınladığı ABD ve Latin Amerika gezisi hatıralarından bahsedilebilir. Dâver’in 30 Kasım 1943’te başlayan yayın hayatında *Hollywood Dünyası* adlı sinema dergisiyle Amerikan sineması başta olmak üzere dünya sinemasının nabzını yansıttığı, Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) sosyal hayata, çeşitli sektörlerle kadar pek çok detayı okurların dikkatine sunduğu anıları araştırmacılar için savaş döneminde Türk basın tarihi incelemeleri için kaynak oluşturulabilir. Bu kaynak İkinci Dünya Savaşı’nda Amerika’ya ziyarette bulunan gazeteci heyetinin gezi rotasını, Amerika’da savaş yıllarının genel havasını yansıtmaya bakımdan da dikkat çekmektedir. Bu konuda dönemin kıdemli gazetecilerinden Ahmet Emin Yalman’ın yayınladığı *Havalarıda 50000 Kilometre Seyahat Notları* adlı iki ciltlik eseriyle birlikte düşünüldüğünde gezi edebiyatına katkı niteliği taşıyan yazıları bulunmaktadır. Bu derginin ilk sayısının başında “Sevgili Okuyuculara” başlığıyla yayımlanan yazıda işlendiği üzere, “bayat” olana karşı “güncel” olanın işlenmesi, aktörlerin, aktrislerin güncel resimlerinin yayımlanması, sinema etkinliklerinden haberler verilmesi amaçlanmaktadır. Yine ABD’ye giden gazeteci heyetinde yer alan Zekeriya Sertel’in *Hatırladıklarım* adlı anılarında da önemli bilgiler yer almaktadır. Sertel, anılarında (1977: 223) daha önce de 1939’da Paris’e davet edilen gazeteciler arasında yer aldığını belirtmektedir. Bu gezi için davet edilen diğer gazeteciler Akşam başyazarı Necmeddin Sadak, Ulus başyazarı Falih Rıfkı Atay ve Tanin başyazarı Hüseyin Cahit Yalçın’dır. Ayrıca bu geziye hükümeti temsilen topçu kumandanı General Pertev de katılmıştır. Sertel’in anıları dönemine ışık tutan en dikkat çekici kaynaklar arasında yer almaktadır. (Öymen 2002: 194-195). Dâver 1942’de İngiltere ve ABD’ye yaptığı gezide müttefikler çizgisine yakın bir gazetecilik portresi çizmiştir. Sertel, anılarının devamında ABD’ye giden heyette yer alan gazetecileri sıralamaktadır. Propaganda savaşlarının yoğunlaştığı bir dönemde ABD ve İngiltere’ye davet edilen gazeteci heyetinde Dâver de yer almıştır. Bu geziyle ilgili Kâzım Karabekir’in günlük notlarında önemli bir bilgi yer almaktadır. Davet sonrasında İngiltere’nin Ankara Büyükelçisi Sir Hughe Knatchbull-Hugessen, Dâver’in de yer aldığı gazeteciler heyetini kabul etmiştir. Bu konuda 22 Ağustos 1942 tarihli notunda Karabekir, İngiliz sefirinin gazetecilere ziyafet verdiğini belirtip Çankaya’da

verilen bu ziyafette Başvekil Şükrü Saracoğlu ile Dâhiliye ve Hariciye vekillerinin de hazır bulduklarını eklemiştir. (2009: 1280)

1942 yılının Ağustos ayında başlayan geziye dönemin kıdemli gazetecileri arasından seçilen bir grup katılmıştır. Yeni Sabah başyazarı Hüseyin Cahit Yalçın, Vatan başyazarı Ahmet Emin Yalman, Ulus gazetesinden Ahmet Şükrü Esmer de bu gezi heyetinde yer almıştır. Sertel'in "Nazizmi savunmuyorlardı" diye tanımladığı gazeteciler, Alman propagandasının gittikçe yoğunlaştığı dönemde Türkiye'nin mihver propagandası karşısında müttetiklerin savaş hazırlıklarının ne düzeyde olduğunun daha iyi anlaşılması ve Türk toplumuna anlatılması amacıyla yapılmıştır. (Sertel 1977: 223) Yine belirtmek gerekir ki, resmi mahfiller açısından da Almanya'ya, çeşitli kamplara yapılan ziyaretler dikkat çekicidir. II. Dünya Savaşı yıllarında Sansaryan Han'ın işkence amacıyla kullanılmasını merkezde tutarak İstanbul Emniyet müdürlerinin Almanya gezilerini inceleyen Rıfat N. Bali, dönemin halef-selef emniyet müdürleri Nihat Haluk Pepeyi ve Ahmet Demir'in mesleki hayatlarını anlatırken hem emniyet müdürlerinin hem de üst düzey komutanların yer aldığı askerî heyetin Almanya ziyaretlerine değinmektedir. Bir diğer gezi Askerî Temyiz Mahkemesi Reisi Orgeneral Cemil Cahit Toydemir'in başkanlığında yapılmıştır. (Yümlü 2011: 409-431) Yine iki emniyet müdürünün Almanya'da silah endüstrisi için fabrikaları gezdikleri dönemde Türkiye'den bir başka heyet de İngiltere'de silah fabrikalarını incelemiştir. Bali bu durumu denge siyasetinin bir sonucu olarak değerlendirir. (Bali 2011: 51-53)

İngiltere'de bir ay kaldıktan sonra Amerika'ya geçen gazeteciler heyetinin ABD'deki gözlemlerini pek çok yönüyle aktaran Abidin Dâver yukarıda da değinildiği üzere, *Hollywood Dünyası* dergisindeki tefrikasıyla ABD'ye heyet gezisine dair anılarını yayınlamıştır. Bu gezi, Abidin Dâver'in espri duygusunun izlerine rastlanacak bir örnek gazetecilik hayatının objektiflik arayışıyla birlikte zekâ unsurunu yansıtmaması bakımından dikkat çekicidir. Dâver, gazetecilerin espri duygusuyla zekâsının dengeli bir şekilde kullanılmasına örnek gösterilebilecek bir yazınsal beğeniye sahiptir. *Her Hafta*'da yazmaya başlayacağı dönemde kendisiyle yapılan röportajda söylediği üzere II. Meşrutiyet döneminde basın hayatının henüz başlarındadır. *Tasvir-i Efkâr*, *Tesvir-i Efkâr*, *Tenvir-i Efkâr*, *Tevhid-i Efkâr* şeklinde ad değiştirmek zorunda kaldığı dönemde bu gazeteye yazdığı fıkralarda Meclis'teki mebusları iki fırkaya ayırdığını belirtmiştir: Hamuşan (Suskunlar) Fırkası ve Habidegan (Uyuyanlar) Fırkası. (*Her Hafta* 14 Ağustos 1948: 5, 16.) Sertel'in anılarında yer verdiği Amerika günleriyle ilgili önemli bir ayrıntı Dâver'in de bulunduğu grubun tersane ziyaretleridir. ABD'yi baştanbaşa dolaşan heyet üyeleri tersaneleri de dolaşırlar. Sertel, ABD harp sanayisinin geliştiği noktaya dair önemli bir veriye yer verir. Üç günde 10 bin tonluk savaş gemisi inşa edilebilmektedir. Portland şehrinde yapılan tersane ziyaretinde görülen manzara gerçekten de çarpıcıdır. Tersane kızaklarında on iki geminin inşası devam etmekteyken, ABD'li tersane yetkilisinin gemilerden birini göstererek "bu gemi yarın denize indirilecek" sözünü söylemesi karşısında Dâver'in Türkçe, "atmayalım" şeklinde verdiği tepki bütün heyeti güldürmüştür. Fakat yetkililer ısrarcıdır. Güvertesi henüz tamamlanmamış, köprüsü kurulmamış, vinçleri takılmamış görünen gemi konusundaki ısrar gazetecileri şaşırtmıştır. Sonuçta geminin ertesi sabah denize indirileceği söylenir. Ve davet edilen gazeteciler de ABD harp sanayisinin gelişimindeki sürat karşısında şaşkınlıklarını gizleyemezler. (Sertel 1977: 231)

1942 yılının yaz sonuna doğru başlayan gezinin gerçekleştiği dönemde Türkiye’de siyasi atmosferin bir hayli karışık olduğunu, savaşın başından itibaren gündemin Avrupa’da, Türkiye’de ve yakın doğu’da İran’ın işgali gibi olaylarla dolu olduğunu eklemek gerekir. Bu dönemde Türkiye’nin aktif tarafsızlık siyaseti içinde karışıklıklardan kurtulma arayışı dikkat çekmektedir. 1943-1952 yılları arasında Ankara’da (mülga) Siyasal Bilgiler Okulu Amme Hukuku Doçenti olarak görev yapan Necmi Osten’in İkinci Dünya Savaşı yıllarına ışık tuttuğu anılarında da değindiği üzere “içerde pahalılık, karaborsa, dışarıdan gelen savaşa katılma baskıları” ile propagandanın yoğunlaşması Türkiye’ye zor bir dönem yaşatmıştır. (Osten 1992: 113-114) Dâver’in de yer aldığı Türk gazeteciler heyetinin İngiltere ve ABD’ye yaptığı gezilerle ilgili olarak Ahmet Emin Yalman’ın *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim* adlı anıları da dikkat çekici bilgiler sunmaktadır. Yalman “Gazetecilerimiz Batıya Çağrılıyor” başlığıyla aktardığı bu kısımdaki anılarında Türkiye’nin Londra Büyükelçisi Rauf Orbay’ın tarihî rolünden de bahsetmektedir. Rauf Orbay’ın İngiltere Hükümeti’yle geliştirdiği olumlu ilişkiler neticesinde Türkiye’den beş gazeteci, müttefik devletlerin harp gayretleri hakkında “canlı bir fikir edinmek” düşüncesiyle davet edilmişlerdi. Abidin Dâver, Mehmet Faruk Gürtenca’nın çıkardığı *Her Hafta* dergisinde “Londra’da Türk Gazetecileri” başlıklı yazısıyla 1942’deki bu geziyi anlatmıştır. Yazının hemen girişinde Abidin Dâver’in harp içinde Londra’ya davet edilen gazeteciler arasında yer aldığı ve uçakla Londra’ya gittiği bilgisine yer verilmiştir. (*Her Hafta* 01 Nisan 1950: 4) Dâver, yazılarında teknik gelişmeye dair detaylara odaklanmayı önemsemektedir. Uçağın yaygınlaştığı son otuz yıllık döneme bakarak 1930’ların başlarında genç Türkiye Cumhuriyeti’nin Berlin Sefiri Kemaleddin Sami Paşa’nın davetiyle ilk defa uçağa bindiğine değinen Dâver, anıları ışığında o dönemde meydana gelen bir uçak kazasında pilot ve telsizcinin hayatını kaybettiğini yazmıştır. Dâver açısından 1950’de Etimesgut Havaalanı’na iniş hazırlığı yaparken düşen uçağın hikâyesi, ona yirmi yıl önce uçağa ilk defa bindiği dönemde Berlin’de kırk beş yolcu kapasiteli, dört yataklı dev bir uçakta yaptığı yolculuğu, sonrasında 1935’te Almanya’da şehirlerarasında uçakla yaptığı diğer yolculukları hatırlatmıştır. Dâver, böylece 1930’ların teknik gelişmelerini yakalayan gazeteciler arasında yer almış hatta Balkan Paketi’nin bu ilk döneminde Berlin’den Sofya’ya uçakla gelmiştir. Daha sonra da Ege manevraları döneminde uçağa binmiş, o manevralar döneminde bindikleri uçağı kullanan cesur pilot bir uçak kazasında hayatını kaybetmiştir. Bütün bu anıların canlılığı karşısında Dâver, Adana’dan Kahire’ye, sonra da Serbest İrlanda’ya uzanan yolculuklarının ardından Londra’ya varışlarına değinir. Burada deniz üssünü ziyaret sırasında “yüksekten bir Alman uçağına uçaksavar bataryalarından ateş açılmasını seyreder. Almanlar bomba atmadıkları gibi bataryalar da isabet kaybetmemişlerdir.” Siperlerde atışları kadın askerler idare etmektedirler. Dâver, kadın askerlerin kahramanlığına değinir fakat erkek askerlerin atışlarda geride kalmasına bakarak “kılıbık bataryası” değerlendirmesiyle kasvetli savaş ortamının etkisine kapılan ataerkil (patriarkal) bir “espri” örneği sunar. (*Her Hafta* 01 Nisan 1950: 4) İngiltere’nin davetini ABD ve Kanada’nın davetleri izler. Müttefikler dünyasında Türkiye’ye atfedilen önemi göstermesi açısından bu gezi ilgi uyandırmaktaydı. Londra’da Halk Evi Müdürü Ali Rıza Bey’i de ziyaret eden gazeteciler heyeti, burada askerî ve sınaî anlamda kaydedilen gelişmeleri izleyip, ABD’ye gitmişlerdir. Burada da Ahmet Münir Erteğün’ü ziyaretlerinde de, ABD’nin

önde gelen sanayi tesislerini ziyaretlerinde de Türk-Amerikan ilişkilerinin gelişimini gözlemlemeye çalışırlar. (Yalman 1970: 306-340).

Abidin Dâver'in uzun süreli basın hayatında önemli bir kimliği de *Türk Basın Birliği*'nin kurucuları arasında yer almasıdır. Türk Basın Birliği (TBB), 1938'de hazırlanan *Basın Birliği Kanunu* adlı yasal düzenlemeyle kurulmuştur. Bu birliğin kurulmasıyla 1917'den beri faaliyet gösteren Matbuat Cemiyeti de tasfiye edilerek Basın Birliği'ne katılmıştır. (Öztekin 2016: 77). Bu konuda Öztekin'in vurguladığı nokta, kurulan gazetelerin ve bu gazetelerde çalışan gazetecilerin kaydolacağı hem bir meslek örgütü hem de kontrol mekanizması olarak tasarlanmış olduğudur. 19 Temmuz 1938'de yapılan ilk kongresinde Türk Basın Birliği'nin başkanlığına Falih Rıfkı Atay, İstanbul Mintikası yöneticiliğine de Hakkı Tarık Us seçilmişlerdir. Bu iki kıdemli gazeteci de CHP İstanbul milletvekili olarak TBMM'de görev yapmaktadırlar. Yine, Abidin Dâver de bu dönemde TBMM'de görev yapan İstanbul milletvekilleri arasında olup Türk Basın Birliği'nin 10 Temmuz 1939'da toplanan ilk olağanüstü kurultayı sonrasında seçilen dokuz kişilik Merkez Yürütme Kurulu'nda yer almıştır. Öztekin'in vurguladığı şekliyle TBB'nin genel karakteri; CHP'nin tek parti iktidarında basının kayıt ve kontrol mekanizmalarının işletilmesi, basının kalitesinin artırılmasıdır. Bu meslek örgütünün yarı-resmi karakterine karşılık, dönemin önde gelen gazetecilerinin yer aldığı Merkez Kurulları'na bakıldığında çok önemli bir fonksiyonu yerine getirdiği görülmektedir. Basın-yayın hayatının niteliğinin yükseltilmesi konusunda dönemin deneyimli gazetecilerinin katkılarının göz ardı edilemeyeceği açıktır. *İkdam* gazetesi başyazarı olduğu dönemde Abidin Dâver'in, Ahmet Şükrü Esmir, Sadri Ertem, İbrahim Alaettin Gövsa, Selim Ragıp Emeç, Sedat Simavi, Hüseyin Cahit Yalçın, Reşat Nuri Güntekin, Nafi Atuf Kansu, Necmeddin Sadak, Halil Nihat Boztepe gibi çoğunluğu milletvekili olan isimlerin yanında yer alarak TBB'ye sunduğu katkı; tek parti anlayışının siyaset ve basın dünyası arasındaki dengelerini örnekleyen önemli bir örnektir. (Öztekin 2016: 78-80)

3. ABİDİN DÂVER'İN DENİZCİLİK ALANINDAKİ YAZILARI VE ESERLERİ

1945 sonrasında Cumhuriyet gazetesinde Yunus Nadi'den Nadir Nadi'ye intikal eden gazetenin basın ve fikir işçiliğinde ön planda yer alan yazar, İkinci Dünya Savaşı yıllarının ana gündeminin basın yayın ajandasına yön verdiği dönemde kapsamlı pek çok yazısıyla dünyanın nabzını tutmuştur. Abidin Dâver'in gazetecilik hayatında denizcilik alanındaki yazıları ayrıca dikkat çekmektedir. Bu gazetede öne çıkan pek çok değerli yazısından başka, ancak vefatının hemen sonrasında yayınlanan, "Japon Donanması Ne İdi? Ne Oldu?" başlıklı son yazısında yine dünya denizciliğine geniş bir perspektiften bakma çabası dikkat çeker. Bu yazı hem Dâver'in son yazısı olarak kaydedilmiş hem de Japonya'ya, iki savaş arasında Uzak Doğu'da yükselen bir militarist modernleşme modeli olarak Japonya'ya dair notlarının bir özeti olarak hazırlanmıştır. Abidin Dâver, 1930'lu yıllarda artık "sivil amiral" olarak anılmaya başlamıştır. Bu konuda dikkat çekici örneklerden biri Hikmet Feridun Es'in *Yedigün* dergisinde çıkan röportajıdır. Türk donanmasının amiral gemisi Yavuz'un güvertesinde, filo kumandanıyla Hamidiye zırhlısında, Doğan hücum motorbotunda top başında çekilmiş fotoğraflarıyla süslenen röportaj Dâver'in denizcilikle kurduğu bağları anlamak açısından önemli bilgiler içermektedir. Dâver ayrıca "Karada Kaptan" diye tanınmaktadır. Abidin Dâver latifeyi

seven tarzıyla, sivil amirallikten bahsedildiğinde, kendisine yakıştırılan sıfatları bir kenara bırakmak üzere sözü “Tatlısu Bahriyelisiyim” diye geçiştirmektedir. (Es 1 Nisan 1935: 14) 1930’ların ortalarında yapılan bu röportajda Dâver, yüzmeyi az çok bildiği gibi bir kısım sorulara esprili yanıtlar verirken denizcilik konusundaki bilgisinin kaynaklarına da değinmektedir. Röportaj sırasında “serde İstanbul çocukluğunun deniz konusundaki bilgisine etkisi”nden söz eden Dâver, “İstanbul çocuğu demek, deniz demektir” diye ilave eder. Yine manzaranın deniz tutkusunu ve merakını etkilediğine dair bir örnek de verilmektedir. Fındıklı’daki akrabalarının evinde manzaranın etkisi altında denizi keşfetmeye başlayan Dâver’in hayal dünyasında kurguladıklarıyla denizcilik merakını geliştirdiği tahmin edilebilir. Yine, Galatasaray’da okurken arkadaşlarından birinin babası bahriye zabiti olarak görev yapmaktadır. Bu vesileyle bahriyeyle ilgili kitapları keşfeder. Bahriyeli olmayı çok isteyen Dâver, matematikte (riyaziye) yetersizliğine değinerek bunu başaramadığını belirtmektedir. (Es 1937: 16) Gazetecilik hayatıyla ilgili bilgi veren Dâver, 1905’te, Galatasaray’ın kurulduğu yıl gazetelere yazı yazmaya başladığını söylemektedir. Saadet ve Servet-i Fünun dergilerine yazılar verdiğini de eklemektedir. “Bunlar amatör yazılardı” dediği bu çalışmaların ardından, gazetecilikten ilk defa Tasvir-i Efkâr’da para kazanmaya başladığını ekleyen Dâver, burada Ebüzziya Tevfik ve Yunus Nadi’nin bu gazeteleri çıkardığını eklemektedir. Sonuçta gazetecilik hayatında da önem taşıyan ve ilgi alanları arasında baş sırada yer alan denizcilikle tanınmasına dayandırılan gazetecilik hayatı 1909’da başlamıştır, denebilir. Gazetecilik konusunda içtenlik ve dürüstlük ilkelerini özetleyen Dâver, yine gazeteciliğiyle birlikte yıldız seçimlerindeki başarısının izlenebildiği güzellik yarışmalarındaki organizasyonlara değinmektedir. Seçilen güzellik kraliçelerinden Feriha Tevfik, Bayan Mübeccel, Bayan Naşide, Bayan Nazire gibi isimler arasında en çok Keriman Halis’i beğendiğini belirtmiştir. (Es 1937: 16) Dâver, gençliğinde denizle kurduğu bağı anlatırken 1908’de Hasan Saka’nın da bulunduğu bir vapurda atlattıkları deniz kazası tehlikesinden bahseder. Deniz kazalarının ne kadar müthiş kazalar olacaklarına dair gözlemlerinin başlangıcına dair bir fikranın ardından Dâver, herkesin düşündüğünün tersine, sadece denizciliğe değil, aynı zamanda askerliğe bağlı olduğunu belirtmiştir. Askerlikle ilgili eserleri okuma alışkanlığı Dâver’in kullandığı müstear adlara da yansımıştır: “Umumî Harp’te birçok askerî hareketleri izah eden yazılar yazdım. Mütarekede ‘Erkan-ı Harb binbaşısı M.M’, ‘Mutahassısı Askerî’, ‘Muharriri Askerî’ diye yazı yazan da bendim.” (Es 1937: 17)

Abidin Dâver’in yazı hayatının uyandırdığı ilgiyi vefatından sonra basında çıkan anma yazılarındaki detaylarda da görmek mümkündür. Bu konuda dikkat çekici örneklerden biri Deniz Albay Sermed Gökdeniz’in köşe yazısında yer almaktadır. Gökdeniz, 1940’larda Deniz Kuvvetleri’nde kurmay binbaşı olarak görev yaptığı dönemde Birinci Dünya Savaşı’nda Britanya ve ABD donanmalarının dünyadaki mevkiî üzerine kapsamlı makaleler kaleme almıştır. Yukarıda da değinildiği üzere 1940’larda Türkiye’de denizcilik alanında çıkan önde gelen ilk süreli yayın *Deniz Mecmuası*’dır. Gökdeniz, Dâver’in vefatının (9 Şubat 1954) bir gün sonrasında Cumhuriyet’te çıkan yazısında, Dâver’in anısının daima yaşatılacağını ve denizcilerin onun ölümü ile büyük bir değeri kaybettiğini belirtiyordu:

Toprağa verdiğimiz Abidin Dâver’le memleket değerli bir muharrir, basın kıymetli bir gazeteci, Türk muharrirleri candan bir dost kaybettiler. Denizciler onun ölümü ile mesleğin güzelliklerini, heyecanlarını ve zevklerini genç ruhlara üstün bir kavrayış ve incelikle anlatan bir deniz aşığı, milletlerin hayatında denizin rolünü en geniş okuyucu kütlelerine anlatarak vatandaş kalbinde zaten mevcut olan deniz sevgisinin artmasına samimi ve ateşli bir iman ile hizmet eden denizci bir yazardan mahrum kaldı. (*Cumhuriyet* 9 Şubat 1954: 3)

Gökdeniz, yazısının ilerleyen satırlarında çevresinde “seciye, his ve kültürüyle” hayranlık uyandıran Abidin Dâver’in “her Türk denizcisinin sevgi ve saygı ile selamladığı bir (sivil amiral)” olduğunu belirtmektedir. Dâver’in denizcilik kültürüne katkılarına dair “tam bir otorite” olduğunu belirten Gökdeniz, yine yazarımız hakkında “Milletin denizcilik kabiliyetine ve devletin denizcilik imkânlarına inanmış ve karşısındakileri de inandırmıştı.” diye ilave etmektedir. (*Cumhuriyet* 10 Şubat 1954: 3)

Dâver’in salon beyefendisi olarak Cumhuriyet gazetesi başta olmak üzere hem basın-yayın çevrelerinde hem de tek parti iktidarı döneminde CHP çevrelerinde ciddi bir ilgiye mazhar olduğu, yenilikleri takip edebilen bir kişiliğe sahip olmasının avantajını kullandığı aşıkârdır. Galatasaray Lisesi gibi önemli bir okulun mezunlarından olması yanı sıra spor kulübünün kuruculuğuyla, Ali Sami Yen’in yakın arkadaşı olmasıyla da iftihar eden saygın bir yazar olduğunu belirtmek gerekir.

Dâver, 15 Ağustos 1937’de “Yeni Bir Tersanenin Temeli Atılırken” başlıklı yazısında iki adet denizaltı gemisinin Türkiye’de tersane kızaklarında inşasının yarattığı sevinci okurlarıyla paylaşmaktadır. Bu törende konuşan Başvekil İsmet İnönü şu sözleri söylemiştir: “Denizaltı gemilerimizden ikisinin burada yapılması çok iyi oldu değil mi? Bu, bir başlangıçtır ve devam edip gidecektir. Bu gemilerin inşası biter bitmez yenilerine başlamak emelimizdir. Artık bu kızaklar boş kalmayacaktır”.

Dâver, yazısına daha önce Türkiye Büyük Millet Meclisi başkanlığı da yapan, Milli Mücadele’nin önde gelen kumandanlarından Kazım Özalp’in sözleriyle devam eder. Özalp, o dönemde Milli Müdafaa vekilidir. Milli Müdafaa’nın matbaanın temsil ettiği kültürel yenilik düşüncesinin gerisinde kalmadığını kendi vekâlet sınırları içerisinde ifade eden Özalp, Dâver’le görüşmesinde yeni bir tersanenin kuruluşunu müjdelere:

Burada bugün yalnız ilk denizaltı gemisinin omurgası değil, yeni bir tersanenin temeli atılıyor. Denizaltı gemileri bittikten sonra da bu kızaklarla fabrikada daima yeni gemiler yapılacak, onlar yapıldıkça da fabrika gittikçe genişleyip kuvvetlenecek, daha büyük gemiler yapabilir bir hale gelecektir. Burada yeni bir tersane kurulduğunu göğsünü gere gere yazabilirsin.

(*Cumhuriyet* 15 Ağustos 1937: 3)

Özalp ve Dâver arasında geçen bu diyalogu, Dâver’in köşe yazısındaki çerçeveyi genişleterek değerlendirmek de mümkündür. Dâver, açık sözlü bir gazeteci tavrıyla Milli Müdafaa vekilinin “Gemilerin yerine matbaa yaptırarsak daha mı iyi olurdu?” sorusu üzerine şu yanıtı verir: “Gemiler, matbaadan akdemdir. Çünkü yurdu gazete değil, silâhlar müdafaa eder”. Dâver, iki savaş arası dönemin şartları içerisinde terk-i teslimat (silahsızlanma) konferanslarının başarısızlığı sonrasında ortaya çıkan koşullara da işaret etmektedir. Yaklaşık olarak 1930’ların ilk yarısına karşılık gelen silahsızlanma arayışlarında Türkiye’nin tutumu pek çok defa yazılmış,

barışçıl (sulhperver) dış siyaset anlayışı üzerinde dikkatle durulmuştur. Bu konuda hem denizcilik özelinde silahsızlanmanın teşvik edilmesi amacıyla toplanan bir Bahriye Konferansı, hem de Milletler Cemiyeti düzeni içinde silahsızlanma amacıyla toplanan bir konferans dizisi mevcuttur. 1934 yılının Eylül ayı sonlarında toplanan Parlamentolar Birliği Konferansı'nda Türkiye'nin silahsızlanma konusunda (terk-i teslihat) gösterdiği kararlılık ve irade bu sürecin kuvvet dengelerini anlayan, milli bir donanma siyasetiyle denizcilik siyasetini geliştiren yaklaşımlarla örtüşmektedir. Türkiye bu dönemde Hariciye Vekili Dr. Tevfik Rüştü Aras'ın değindiği "rejional misak" dengeleriyle dış siyasetini tanzim ederken ekonomik ve politik iddiasını da arttırmaktadır. Konferansın sonucunda Türkiye'nin sulhperver siyaseti "Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti öteden beri ne kadar cezrî olursa olsun umumi bir silahsızlanma taraftarı bulunduğunu ve sulhun muhafazası için bunun başlıca bir çare olduğunu ilân etmekten geri kalmamıştır." sözleriyle vurgulanmıştır. (*Zaman* 27 Eylül 1934: 7) Milli Müdafaa Vekili Kazım Özalp'in törende vurguladığı gibi, silahlanmanın müdafaa amacıyla sürdürülmesi yönündeki sözlerinin kritik noktası yazısında yer verdiği diyalogdan da izlenebilmektedir:

(Özalp) –Siz de iri harflerle yazılar yazar, düşmanları korkutursunuz.

(Dâver) –Top patlayıncaya kadar hakkınız var. Ondan sonra bizim iri harflerimizin vazifesi, sadece yardımcılıktan ibaret kalır.

(Özalp) – İşte biz de onun için milli müdafaaya çok ehemmiyet veriyoruz.

Daha sonra ünlü silah firması Krupp'un erkânından bilgi alan Başvekil İsmet İnönü, Dâver'e şu sözleri söyler: "İyi oldu, çok iyi oldu değil mi sivil amiral? Bir memleket, yalnız ordusunun değil havacılığına ve denizciliğine dair harb vasıtalarını, kendisi yapamazsa o memleketin müdafaası tamam olmuş sayılamaz". (Dâver 5 Ağustos 1937: 3)

Terk-i teslihat olarak bilinen silahsızlanma konferanslarının etkisiz kalması deniz kuvvetleri açısından da sınırlayıcı bir faktörü ortaya çıkarır. İki savaş arası dönemde harp vasıtalarının yaygınlaştırılması konusu gündemdeki yerini korumaktadır. Genç bir devlet kimliğiyle yurt barışını ve bölgesel barışın inşasını, dünya barışını destekleyen Türkiye Cumhuriyeti, donanma ve hava kuvvetlerinin de geliştirilmesi için yoğun çaba harcamaktaydı. Bu konuda faşist rejimlerin yükselişe geçtiği iki savaş arası dönemin dinamiklerinin kapsamlı bir etüdü gerekmektedir. Yine İtalya'da yükselen faşist rejimin gençlik teşkilatlanmasıyla birlikte militarist bir siyaseti, "harpçiyiz" sözünün "günden güne daha fazla askerî millet olmak" düşüncesinden ileri geldiği ve bunun çok küçük yaşlardan itibaren çocuklara da aşılması gerektiği fikri dönemin havasını yansıtan çarpıcı bir örnektir. Faşist rejimin başbakanı Benito Mussolini'nin *Popolo d'Italia* adlı gazetesinde çıkan nutkuyla ilgili haberde de "Askerlik yaşına varmayan 2.500.000 çocuk faşistlerin gençlik teşkilatına dâhildir. Yeni emirname mucibince 8 ila 21 yaş arasındaki gençler bu teşkilâtta hizmet mecburiyetindedir." ifadesi yer almaktadır.

(*Zaman* 26 Eylül 1934: 2)

Dâver'in, Cumhuriyet'in kuruluş yıllarının siyasal, toplumsal ve ekonomik vizyonuyla bağlantılı olarak askerî harp sanayisinin geliştirilmesi konusundaki bilinci yansıtmaya bakımdan önem taşıyan çok çeşitli alanlardaki gazete makalelerinin de incelenmesinde yarar bulunmaktadır. Abidin Dâver'in vefatı üzerine dönemin basınında pek çok yazı yayınlanmıştır. Bu dönemde çıkan taziye yazılarında Dâver'in denizcilik konusundaki gelişmelerin ve denizcilik tarihinin geniş kitlelere tanıtılmasında –dönemin kitle iletişim araçlarının sınırlılığı karşısında– büyük bir katkı sunduğu belirtilmektedir. Bu konuda dikkat çeken vefat yazılarından biri Refik Özgener'e aittir. “Kaybettiğimiz Değerler” başlığıyla Dünya gazetesinde yayımlanan yazısında Özgener, Abidin Dâver hakkında şu sözleri söylüyordu:

Üstad Abidin Dâver'in orta yaş sayılabilecek çağda göçüp gitmesi geniş bir okuyucu kütlesi arasında derin tesirler bıraktı. Kendisi, memleketimizde ismini, yazdığı yazıların mahiyetiyle bir vücut haline sokan yazarlardandı. Bir evvelki nesil nasıl Faik Sabri adıyla coğrafyayı, Ahmet Refik ile tarihi hatırlıyorsa, bu günün çocukları ve yeni yetişenleri arasında da Abidin Dâver namı denizcilikle ilgili konulara alem olmuştur. (Özgener, Dünya, 10 Şubat 1954)

Özgener, Dâver'in vefatı sonrasında kaleme aldığı yazısında, Abidin Bey'in yarım asra yaklaşan yazı hayatında denizciliğin tanıtılması konusunda yeni bir yol açtığını yazmış, denizciliğin popülerleşmesi konusunda yaptığı katkılara da değinmiştir:

Merhum yarım asra yaklaşan bir süre içinde bu sahada yazmış olduğu yazılarla yurdumuzda hemen hemen kendi zamanına kadar mevcut olmayan yeni bir yol açmıştır. Eskiden deniz ve denizcilik üzerine eser meydana getiren birçok değerli muharrirler mevcut olmasına rağmen, bu işi tam manasiyle halk seviyesine indiren ve gazete sütunlarına aksettiren umumi alakâyı çeken odur.

(Özgener 10 Şubat 1954:3)

Özgener, Dâver'in en büyük arzusunun Türkiye'de denizciliğin ve deniz kuvvetlerinin gelişmesi olduğunu belirtirken yazarın donanmaya modern, kuvvetli kruvazörlerin katılması hayaline değinir. (Özgener 10 Şubat 1954: 3) Bu hayalin geride kaldığı dönemin 1930'lu yıllardan başlatılabileceğini söylemek mümkündür. Gerçekten de Hasan Ali Yücel'in yazısında Türk denizcilerine hitap ederek söylediği gibi denizi ve denizciliği anlayan bir idare anlayışının önemine değinilmeye başlanmıştır. Hasan Ali Yücel sözlerini Başvekil İsmet İnönü'nün “Pek yakında buralarda tamamen Türk elinden çıkmış, yeni gemiler yapıldığını göreceğime eminim.” şeklindeki sözlerine yer verdikten sonra şöyle tamamlar: “Onun gibi ve her Türk gibi sen de emin ol. Artık gemilerine havuz olan bir Haliç suları değil, açık denizlerin mavi enginleridir.” (Cumhuriyet 21 Şubat 1937: 3)

Bu anlattıklarımızın ardından Dâver'in denizciliğe yönelik ilgisini gazetecilik hayatının başköşesinde değerlendirmek anlamlı olur. Dav'er, ömrünü mesleğinin yanı sıra Türk denizciliğinin gelişmesine adanmış, profesyonellerden de takdir gören “alaylı bir denizcilik ustası olarak deniz ticaret piyasasındaki gelişmelere, deniz kuvvetlerinin ve filoların güçlendirilmesine, gemi inşa sanayisinin çalışmalarına ilgi göstermiştir. Dâver'in Türkiye'de Denizcilik Bankası'nın kredi olanaklarıyla denizciliği desteklemesi yanı sıra deniz nakliyatında da önemli gelişmelerin gündeme geldiği görülmektedir. Denizcilik Bankası TAO'nun çıkarmaya başladığı bültenin ilk sayısında da ifade edildiği üzere, “İkinci dünya harbi biter bitmez deniz ticaret piyasasında zuhur eden gemi tonaj

eksikliği ve harp sonrasında bazı memleketlerde temin edilen istihsal artışı navlunlar üzerinde tesirini göstermiş ve bir kısım sermayenin deniz ticaretine yatırılmasını sağlamıştır”. (DB. *Deniz Nakliyatı TAO Bülteni* Ağustos-Eylül 1956: 1) Yukarıdaki örneklere göre Deniz kuvvetleriyle ilgili yazılara rastlanmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki Abidin Dâver gezi edebiyatına, alanında kalıcı görünmese de, Avrupa’ya yaptığı gezilerle ilgili olarak deniz müzelerinin tanıtılması için yazılar kaleme almıştır. *Her Hafta* dergisinin yüz onuncu sayısında yer alan ve yurtdışındaki deniz müzelerini ziyaretleriyle ilgili anılarını, gözlemlerini aktardığı “Su ile Ateş Arasında” (*Her Hafta*, 6 Ağustos 1949: 6, 18) adlı yazısından sonra yurtdışı seyahati dolayısıyla yazılarına bir süre ara veren Abidin Dâver; bu dönemde İngiltere, İtalya gibi Avrupa’nın denizcilik alanında önde yer alan ülkelerini gezmiştir. Daha sonra “Avrupa’da Bir Nur Şehri” başlıklı yazısıyla *Her Hafta*’ya dönen (*Her Hafta* 17 Ocak 1950: 4) Dâver, 130. sayıda “Mezarlık Değil Bir Sanat Müzesi” başlıklı yazısını kaleme almıştır. (*Her Hafta* 24 Ocak 1950: 4) Bu yazıların kısa bir künyesi çıkarıldığında Dâver’in Avrupa’da büyük harpler sonrasında donanmanın durumunu tarihsel bir perspektifle ele aldığı yazıların ağırlık kazandığı görülmektedir. Buna bakarak *Her Hafta* gibi popüler bir dergide magazinle birlikte denizcilik konusunun tanıtımı amaçlanmıştır. Her Hafta’da denizcilik ve Türkiye Cumhuriyeti’nin donanmasıyla ilgili başka yazılar da çıkmıştır. *Her Hafta* dışında Abidin Dâver’in çevirilerinin yer aldığı *Av ve Deniz* mecmuasını da önemli kaynaklar arasında sayabiliriz. Dâver’in burada Alain Gerbault’nun tefrikasını “Okyanuslarda Tek Başına” başlığıyla çevirdiğini görüyoruz. (*Av ve Deniz*: 9) Bu tefrika derginin birkaç yıllık macerası boyunca işlenen pek çok av konusuyla, balıkçılıkla ilgili aynı zamanda, denizin pek çok canlıya ev sahipliği yaptığını gösteren pek çok yazıyla birlikte önemli çeviriler arasında yer almıştır.

Türkiye’de denizcilik tarihini kurumlar ışığında inceleyen, popüler dergilere makaleler yazan, bu alana tutkuyla bağlı olan yazarlar arasında yer alan Eser Tutel’in Şirket-i Hayriye’yi ve bu şirketin çalıştırdığı vapurları anlattığı eserinde Abidin Dâver’in çocukluk yıllarına dair anılarına yer verdiği bir yazısı da yer almaktadır Tutel’in “Abidin Dâver’in Sevgili 44’ü” başlığıyla verdiği yazıda Dâver ince, uzun bacalarıyla buharlı gemiler çağında gemilere duyulan sevginin ve özlemin bir örneğini sunmaktadır: “Bende sönmez bir denizcilik aşkı uyandıran amillerden biri de Şirket-i Hayriye, daha doğrusu Şirket-i Hayriye’nin vapurları olmuştur. Çocukluğumda Fındıklı sırtlarında samimi bir aile dostumun evine gider, haftalarca kalırdık. Yandan çarklı Şirket-i Hayriye vapurları beyaz köpükler içinde gittikçe çocuk ruhumda tılsımlı bir sevgi uyandırdı. Onlara binmek, düdüklarını çalmak, onların kaptanı olmak isterdim”. (Tutel 2008: 144)

Yazarın *İkdam* gazetesindeki yazılarına genel bir çerçeveye bakıldığında denizcilik konusu da dikkat çekmektedir. Abidin Dâver’in *İkdam* gazetesıyla özdeşleşen gazetecilik ve yazı hayatı çok çeşitli alanlarda makale örnekleri sunar. Dâver, ilk olarak 1894’te yayın hayatına atılan, daha sonra 1910 yılından itibaren *Yeni İkdam*, 1912 sonrasında *İktilham* adıyla yayınlanan, kısa sürede *İkdam* ismine dönen, 1928’den sonra Latin harfleriyle çıkarılan *İkdam* gazetesıyla özdeşleşen isimler arasındadır. 1939 yılında başlayan yeni yayın döneminde gazetede kısa sürede başyazar olarak görev üstlenir. Gazete bu dönemde *İkdam Halk Gazetesi* adıyla çıkar. 14 Ağustos 1939’da *İkdam Sabah Postası* şeklinde yayın hayatına devam eder.

İkdam Sabah Postası'nın ilk sayılarında başyazar Ahmet Ağaoğlu'dur. Ağaoğlu'nun tarihsel kişiliğiyle Abidin Dâver'in gazeteciliği birbirinden tamamen kopuk görünmese de belirli açılardan bağımsız sayılabilir. Sonuçta Ağaoğlu ve Dâver aralarındaki on yaşa yakın farkla aynı kuşağın içinde yer aldıkları için Osmanlı'nın son döneminde, düşünce hayatını yakından izlemişlerdir. Dâver, basın hayatında daha çok Cumhuriyet gazetesiyle özdeşleşmiştir. Buna karşılık Ağaoğlu, bir gazeteci olarak Türk milliyetçi düşüncesini geliştiren entelektüel çevre içinde saygın bir yere sahiptir. Bu düşünce çevresinin farklı özneleri arasında Ağaoğlu'nun Cumhuriyet'in kuruluş dönemi kadrosu açısından çok partili hayat denemeleri arasında yer alan Serbest Fırka deneyimiyle de bağlantısı bulunmaktadır. 1930'da birkaç aylık parti denemesinin ardından Ahmet Ağaoğlu milletvekili olarak İstanbul Üniversitesinde dersler verir. 1939'da vefatından çok kısa süre sonra Ahmet Ağaoğlu'nun yerine gazetenin başyazarlığını Abidin Dâver üstlenir. Bu dönemde yazarın iki gazetede imzası bulunur. Aynı sırada iki gazetede imzasının yer alması basın tarihi için dikkat çeken örnekler arasındadır. Bu dönemde *Cumhuriyet* gazetesinde yazmakta ve basın dünyasında geniş bir çevrede tanınmaktadır. Dâver'in yanı sıra gazete kadrosu oldukça kalabalıktır. Ahmed Cevdet Oran, Ahmed Macid, Ali Naci Karacan ve E. İzzet gazetenin imtiyaz sahipleri arasındadırlar. Burada gazetenin kapsamlı bir incelemesi yapılamayacağı için Dâver'in 1940 başlarından itibaren 1942 yılına kadar devam eden başyazarlığı döneminde gazetecilik merceğinden hangi temaları işlediği üzerine kısa bir liste çıkarılabilir. Denizcilik alanındaki yazılarla birlikte Dâver'in genel anlatımında tematik zenginlik hemen dikkat çekmektedir. Bu yazıların genel karakteristiği, analitik bir yaklaşım sergilemeleri ve II. Dünya Savaşı'nın gündemini yakından takip etmeleridir. 1940 yılında çıkan yazılarda yer alan temaları sıraladığımızda konu zenginliğiyle birlikte stratejinin ekonomiyile buluşturulduğu bir tablo ortaya çıkar. Dâver'in gazeteciliğini yansıtan kısa bir listeyi şu şekilde sunabiliriz: "Türkiye'nin iç ve dış politikası, bitaraflik, II. Dünya Savaşı gelişmeleri, Balkan Antantı'nın uzatılması, Türkiye'nin İngiltere ve Fransa ile ittifakı, Almanya'nın İngiltere'ye gerçekleştirebileceği taarruz planları, II. Dünya Savaşı'nın şarka doğru yayılması, yakın coğrafyada ve Avrupa'da iç siyaset gelişmeleri, Fin-Sovyet Harbi, İstanbul tersanesinin inşa edilmesi gerekliliği, Alman-Sovyet iktisadi anlaşması, Norveç'in bitaraflığı, İstanbul'un imarı, Karadeniz'de kömür havzasında iş mükellefiyeti, petrol harbi, Türkiye'nin siyasetinin analizi, denk bütçe ve vergi zamları, (sonradan güncellenerek ele alınan) harbin altı aylık bilançosu, vergi zamları, Finlilerin direnişi, Türkiye-Sovyet Ademi Tecavüz Paktı, Nazilerin ilerleyişi, Amerika'nın savaştaki konumu, Romanya'nın vaziyeti, Almanya'nın Avrupa'nın kuzeyine doğru yayılma siyaseti, Norveç ve Danimarka'nın işgali, Sovyetlerin İtalya'ya cephe alması, savaş yıllarında Türkiye'de vurgunculuk..."

İkinci Dünya Savaşı'nın genel çerçevesini oluşturan tema, strateji ve savaşın gerçekleştiği zırhlı ve hava kuvvetleri arasındaki çekişme hâlinde yansır. Bu çekişme ekseninde ulusal ve küresel düzeyde yaşanan ekonomik sorunlar dikkat çekmektedir. Türkiye'de Milli Şeflik rejimi görev başındadır. İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanlığı döneminde 1939-1942 yılları arasında başbakanlık yapan Refik Saydam, genç Cumhuriyet'in sağlık alanındaki inkılaplara imza atan bir devlet adamı olarak ekonomik meselelerle yakından ilgilenmektedir. Bu dönem Türkiye açısından bakıldığında dengeleyici bir dış politikanın jeopolitik

konuyla birleştirildiği kritik bir dönemdir. Sosyal ve ekonomik meseleleri dikkate alındığında bu dönemin gazetecilerinin savaş gelişmelerinin önüne geçtiği iktisadi konuları işlemeye çalıştıkları belirtilebilir. Dâver de savaşın güncel gelişmelerinin etkisi altındadır. Zonguldak kömür havzasında iş mükellefiyeti gibi bir konuyu işlemesi bu açıdan dikkat çeker. Bu gündem maddeleri birkaç günde bir, bazaar olarak çalıştığı İkdâm gazetesi dâhil olmak üzere bütün basına etki etmeye başlar. Savaşın gelişmelerine kayıtsız kalmak söz konusu değildir. Dâver, askerî uzman kategorisinde değerlendirilmese de bu konulardaki araştırmalarıyla dikkatli bir analist olarak tanınır. Bu dönemde *Cumhuriyet* gazetesinin yanı sıra *İkdâm* gazetesinde de bazaar olarak kaleme aldıklarıyla Türk savunma sanayi ve sivil havacılık çalışmalarına değinir. Dönemin genel karakteristiğini askerî konuların öne çıktığı bir basın hayatı çerçevesinde ele aldığımızda sivil ve askerî denizcilik alanına ilişkin yazılarının yanı sıra kara ve hava kuvvetlerinin gelişimine, askerî teknoloji ışığında hayatın dönüşümüne dair kapsamlı bilgilere ulaşılır. Bu dönemde İngiliz siyasetini yakından takip eden Dâver, Chamberlain kabinesi yerine göreve gelen Churchill kabinesiyle İngiltere'nin dış siyasetinde yaşanan değişiklikleri de ele alır. Türkiye'de iç ve dış politikanın yeni koşullar ışığında değerlendirilmesi ajandanın bir başlığını oluştururken savaş gelişmeleri diğer bir başlığını oluşturmaktadır. 1940 yılında Avrupa'da savaş gelişmeleri ön plana çıkar. Denge siyasetiyle tarafsızlığını korumaya ve savaş dışında kalmaya çalışan Türkiye'nin perspektifiyle birlikte, savaş uzmanı olmamasına rağmen gelişmeleri sağlıklı bir şekilde değerlendiren Dâver, 10 Haziran 1940'ta "ABD Harbe Girmelidir ve Girecektir de" başlıklı yazısında 1941 yılının sonlarında gerçekleşen olayların etkisiyle ABD'nin savaşa girişini öngörür. Bunu Dâver'in dönemin uluslar arası basınına yakından takip etmesine bağlayarak, evrensel standartlara uygun gazetecilik düşüncesine yakınlığıyla birlikte değerlendirmek gerekir. Bu öngörüsünde İtalya'nın Almanya'nın yanında savaşa girmesi koşulu belirleyici olur. Bunu İtalya, Almanya'nın yanında savaşa girdiği takdirde ABD de savaşa girmek durumunda kalır değerlendirmesiyle, "müzaheret politikasından muavenet politikasına" geçişin zorunluluğu dolayısıyla açıklar. (*İkdâm* 10 Haziran 1940: 1, 3) Buna göre ABD, İtalya'nın savaşa girmesiyle birlikte Müttefiklere silah satmaya devam etmesinin yanı sıra kendi güvenliğini de etkileyecek kritik bir karar alacaktır. Dâver, bu durumu ABD'nin savaşa girmesinin gerekliliği şeklinde açıklar. Savaş, askerî alanda teknolojik gelişmeleri, üretimi ve askerî sanayinin pazarlama politikalarını etkilediği gibi, toplumsal hayatı da etkiler. Savaş döneminin ekonomisi Türkiye'yi ciddi şekilde sarsar. Milli Korunma Kanunu'yla önlemler alınırken ticaret hayatını olumsuz şekilde etkileyen vurgunculuk (ihtikâr) konusunda da önlemler alınmaktadır. Türkiye'de mal darlığına karşı, çalışma hayatına yönelik önlemlerle birlikte sıkı bir şekilde denetlenen bir piyasa düzeni ortaya çıkar. Fiyat murakabesi (denetimi) bu dönemin temel iktisadi politikasıdır. İstanbul, Ankara ve İzmir'de başlayan ve 30 ile yayılan vilayet fiyat murakabe komisyonlarını anlatırken Dâver'in vurguladığı savaş ekonomisi şartlarında keyfi anlayışın kabul edilmesinin mümkün olmadığıdır. "Büyük Harp'te "men-i ihtikârla" mücadele edenlerin tecrübelerinden yararlanarak daima müessir çareler aramak lazım gelir." sözleriyle vurgunculukla mücadelenin daha kolay yürütülebileceğini söyler. (*İkdâm* 17 Haziran 1940: 4)

Daver'in 1940 yılında çıkan yazılarında askerî konular ön plandadır. Denizcilik meseleleriyle birlikte havacılık meseleleri de ön plana çıkar. II. Dünya Savaşı öncesinde yaklaşık otuz yıl boyunca gelişme gösteren havacılığın tarihi seyrini ele alan Daver, "Havacılık Vekâleti Lazımdır" başlıklı makalesinde "istikbalin göklerde olduğu" gerçeğini gören bir gazeteci olarak havacılığın yükseltilmesi gerektiğini şu sözlerle belirtir: "Yurtta havacılık aşkı kuvvet buldukça Türk havacılığı da o nispette yükselecektir... Medeni milletlerin mümeyiz vasfı uçar millet olacaktır. Türk milleti de hür, müstakil ve medeni bir millet olarak mutlaka uçacaktır ve uçmak mecburiyetindedir." (İkdam 10 Ağustos 1940: 1, 3) Yazar, bu makalesinde "Türk havacılığının istiklalini temin edecek motor sanayinin kurulması en müstacel iştir." sözleriyle hava sanayinin gelişiminin önemine değinir. (s. 3) Daver'in İkdam'daki başyazarlığı döneminin dikkat çeken konularından biri de Preveze Deniz Zaferi'nin kutlanmaya başlamasıdır. Osmanlı Kaptan-ı Deryası Barbaros Hayrettin Paşa'nın türbesinin yeniden düzenlenmesiyle ilgili törende kürsüye gelen Daver, Barbaros'un unutulmuş türbesinin denize kavuşturulmasını coşkuyla karşılar. Bu hizmette elbette kendi araştırmalarının da payı bulunmaktadır. (İkdam 28 Eylül 1940: 1) Daver bu törende kürsüden denizcilik idealinin yükseltilmesi ülküsüne işaret eden şu sözleri söyler: "Sen kendin denizlerde şehinşah iken, Afrika kıyılarında bir devlet kurmuşken eşsiz bir feragat ve vatanperverlikle devletin hizmetine girmiştin. Fakat Osmanlı padişahları sana haksızlık ettiler. Seni vasiyetine rağmen denizi görmeyen bir yerde yüzlerce yıl yatırdılar. Ancak Türk Cumhuriyeti'nin kadirşinas evlatlarıdır ki senin kadrini bildiler. Büyük millî kahraman vasiyetini yerine getirip mezarının etrafını açıyoruz, ebedi tahtın olan denizi türbenin eteklerine getiriyoruz. Senin yüce hatıranı tebcil için her yıl huzuruna gelip hürmetle eğiliyoruz. Dört asırlık hatayı tamir ediyoruz." (İkdam 28 Eylül 1940: 3) Dolayısıyla hem Osmanlı denizciliğinin hakkının teslim edilmesi yönüyle Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında Osmanlı tarihine bakışın denizcilik perspektifiyle zenginleştirilmesi gerektiğini anlatır hem de Cumhuriyet'in devrimleriyle müthiş bir sıçramayı hedeflediği, çağdaş uygarlık ülküsü yolunda ilerleyen ülkeye denizciliğin daha çok anlatılması gerektiği fikrini işler. Dâver'in uluslararası düzeyde sürdürdüğü ilgisiyle denizciliğe merakını II. Dünya Savaşı'nın gelişmeleri nedeniyle daha çok donanmaya yönlendirdiği söylenebilir. Bu dönemde çıkan yazılarında Akdeniz'de donanma üstünlüğünün İngiltere'de olduğunu belirten Dâver, savaşın gelişmeleriyle birlikte Fransa'nın mihver devletleri bloğuna destek olup olmayacağını sorgular. Bu durumun stratejik üstünlük açısından da, psikolojik yönden de mihver bloğuna katkı sağlayacağı açıktır, fakat Dâver bu tahmini doğrulamaz. Genel kanaati Akdeniz'de İngiltere'nin donanma üstünlüğünün ve ada ülkesi olarak taarruzlara karşı koyacak deneyiminin İngiltere'yi avantajlı kıldığı yönünde olur. Dâver, Avrupa'yı tanıyan, Avrupa'nın siyasi ve kültürel atmosferini inceleyen bir gazeteci olarak hem kıta Avrupa'sına hem de Anglo-Sakson dünyaya yönelik ilgisini yazılarında canlı bir şekilde yansıtmaktadır. Donanmaya ilgisinin İngiltere'nin denizcilik tarihindeki ağırlığına, denizlerdeki hâkimiyetine kadar gittiği görülmektedir.

Türk Denizciliği üzerine kaleme aldığı, bugün tekrar hatırlanıp basılabilecek aynı adlı eserinde vurguladığı şekliyle kıtalar arasında ulaştırma hattını oluşturan deniz, havacılığın gelişimine kadar başlıca üstünlük kaynağı olmuştur. Kara gücünün tamamlayıcısı olmakla kalmamış, etrafında güneş batmayan bir imparatorluk mitosu da denizlerdeki üstünlüğe ve coğrafi keşiflerin uygulanmasına dayanmıştır. (Dâver

1947: 3) “Türk Denizciliği” eserinin girişinde özellikle havacılığın gelişimine değinen yazar, II. Dünya Savaşı’nın hemen ardından çıkan kitabında hava yollarından da istifade edildiğini fakat ulaşım ve harp sahasında geminin öneminin azalmadığını belirtir. Yazarın denizcilğe ilgisi belirli bir dönemle sınırlı olmamakla birlikte, eskiçağ tarihinden modern zamanlara kadar vesikaya dayalı bir tarihçilik bakışına dayanır. Dönemin akademik çalışmalarının izinden giden Dâver, Türk denizciliğinin temellerini araştırdığı eserinde Anadolu ve yakın çevresinin uygarlık mirasıyla yakından ilgilenmektedir. Bu mirası Türk tarih tezi ışığında vurgularken Louvre Müzesi’nde sergilenen, üzerinde bir kayık resmi bulunan beş bin yıllık Asur sikkesinin tarihini de Sümerlerle ilişkilendirir. Sümerlerin Türk medeniyetinin kökenini oluşturarak denizcilik alanında öncülük yaptığı tezini işler. Binlerce yıllık gelişimi boyunca denizcilğe Türklerin büyük katkılar yaptığını belirten yazar, inhitat devri olarak andığı dönemi 16. yüzyılda Lepanto’dan başlatır. Sonuçta Osmanlı denizciliğinde görkemli donanmanın kadırgadan sonra yelkenlilerde rekabetin gerilemesiyle kaybedildiği görülür. Osmanlı Devleti’nin toprak kayıplarıyla birlikte askerî modernleşme çabaları hız kazanır. 19. yüzyılda Tanzimat döneminde Abdülaziz’in güçlendirdiği donanmaya kadar denizcilik alanında yeniden yapılanma adımları atılır. II. Abdülhamid Dönemi’nde bu adımlar geriler. Burada kastedilen denizciliğin gerilemesine neden olan stratejik kararlardır. Bu konuda yazar şu satırları kaleme alır: “Eğer II. Abdülhamid o meşum vehmine mağlûb olarak donanmayı Haliç’te ikamete memur ederek çürütme ve denizcilikteki inkılâpları takip ederek donanmayı tekâmül yolunda yürütseydi Trablusgarp ve Balkan Harpleri’nin önü almırdı ve Türk denizciliği ruhlarda küllenmiş bir kabiliyet, bir ateş hâlinde kalmayarak hareket ve hayat sahnesinde de tecelli edip giderdi.” (Dâver 1947: 55) Dolayısıyla II. Meşrutiyet Dönemi’ne kadar Osmanlı denizciliğinde deniz ticaretinin gelişiminde donanmanın güçlendirilmesinde birkaç yüzyıla yayılan bir atalet döneminden söz edilebilmektedir. Burada yazarın vurguladığı temel noktanın dönemin teknolojik gelişmelerinin yakından izlenmesi ve rekabet düzeyinin artırılması olduğu kolaylıkla görülmektedir. Kürekte yelkene, sonra da buharlı gemiye uzanan yüzyıllarca süren gelişmeler ekseninde Türk denizciliğinin yaşadığı dalgalanmalar modernleşme serüveninin yakından izlenmesiyle, çağdaş denizcilik ülküsünün takip edilmesiyle ilgilidir. Dâver, denizciliğin gerilediği devirlerle ilgili yeni bir cilt hazırlayacağını belirtmiştir. Yayımlanan eserlerine bakıldığında 1947 yılından sonra yazarın Türk denizciliğinin gelişimi ve gerilemesine neden olan koşullarla ilgili yeni bir cilt hazırlamadığı görülmektedir. Bu dönemde gazeteciliği ön plana çıkar. Basın hayatında özel bir yere sahip olan Cumhuriyet’te kıdemli gazeteci olarak yazı emekçiliğini sürdürür. Bu bakımdan İkdam’da 1940 başından 1942 yılına kadar uzanan başyazarlık serüveniyle birlikte denizcilik alanındaki ilgisi Cumhuriyet gazetesinde yeni yazı dizileriyle, dikkat çeken köşe yazılarıyla devam eder.

4. BİR GAZETECİNİN ADINI TAŞIYAN İLK ŞİLEP: ABİDİN DÂVER ŞİLEBİ

Dâver’in, döneminin önde gelen gazetecileri arasında yer almasının yanı sıra ölümünden sonra yapılan bir şilebe Daver’in adı verilmiştir. 1950’lerin ortalarında gemi inşaatı, deniz ticareti, limanların inşası konusunda ciddi bir çabanın gösterildiği görülmektedir. O dönemde inşa edilen Mersin, İskenderun Limanları, genişletilen Haydarpaşa Limanı dâhil olmak üzere Samsun, Alsancak ve diğer limanlarla ilgili

projeler; Türk denizciliğinin gelişimine dair siyasî vizyonun uzantıları olarak görülmektedir. Deniz sporları konularında yayın yapan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Gemi Mühendisleri Odası tarafından yayımlanan *Gemi mecmuasında* yer alan bilgilere göre 1955 yılının Nisan ayı itibarıyla Abidin Dâver şilebinin inşaatında bir hayli ilerleme sağlanmıştır. Şilep sözcüğü, Almanca'dan Türkçeye geçen ve daha çok kuru yük gemileri için kullanılan bir sözcüktür. Gemi türünün yakın dönemlerde Türkiye'de denizcilik tarihi açısından taşıdığı öneme değinen Oktay Sönmez de anılarında Denizcilik Yüksek Okulunda deniz tarihi alanında derslerini aldığı Abidin Dâver'in adının verildiği şilepten de bahsetmektedir. Sönmez'in bahsettiği dönem Abidin Dâver'in Denizcilik Bankası İdare Meclisinde görev yaptığı dönemdir. Bu konuda 1952 yılının Mart ayında Denizcilik Bankası Anonim Ortaklığı'nın idare meclisi içtimalı sonrasında basın mensuplarına bilgi veren Dâver, Bankanın İdare Meclisi başkanlığına Amiral Necati Özdeniz, başkan vekilliğine Profesör Ata Nutku'nun, genel sekreterlik görevine Zihni Bilgin'in seçildiğini belirtmiştir. Abidin Dâver de, bu toplantıda Denizcilik Bankası idare komitesi yedek üyeliğine seçilmiştir. (*Milliyet* 02 Mart 1952: 1, 7)

Sönmez'in yazısında çizdiği kapsamlı portre Abidin Dâver'in profesyonelliğini anlamak açısından da aydınlatıcı bir portredir. Sönmez'in anılarındaki gemilerle ilgili anlatımında M/S Abidin Dâver şilebi daha çok Camialtı Tersanesindeki yapım sürecinin heyecanı, sivil denizciliğin gelişimi açısından ilk şilebin yapımı, 1 Temmuz 1955'te törenle suya indirilmesi düşünülmüşken yaşanan aksaklık, törenin heyecanı geçtikten bir hafta kadar sonra geminin sessiz sedasız suya indirilişi fakat bir süre daha Haliç'te gemicilik terminolojisiyle "sakallarının çıkması" pahasına bekletilmesi, 1960'lardan 1990'lara kadar hiçbir şekilde gündeme gelmeden denizlerdeki ömrünü tamamlamasıyla anlatılmıştır. (Sönmez 2008: 231) Şilebin kendi yakıtı ve teçhizatı dâhil taşıyacağı ağırlık dedveyt (deadweight) tonaj diye bilinmektedir. Bu ölçü unsuru Abidin Dâver şilebinin, 6500 dedveyt (DW) tonluk olduğu bilgisi aylık *Gemi mecmuasının* hem Nisan 1955'te çıkan ilk sayısında, hem de Mayıs 1955'te çıkan ikinci sayısının kapağında yer almaktadır. (*Gemi Mecmuası* Nisan 1955: 24; *Gemi Mecmuası* 2 Mayıs 1955: 1) Mecmuanın ikinci sayısında kapakta Camialtı Tersanesinde yapım çalışmaları epey ilerleyen Abidin Dâver şilebinin iskeletinin bir fotoğrafına da yer verilmiştir. Sonuçta, gemilerle ilgili genel anlatıda da görüldüğü üzere gemiler de insanlar gibi anılar biriktirmektedirler. Bir gazetecinin adının verildiği şilebin öyküsü Abidin Dâver'in tutkuyla bağlı olduğu denizciliği –Oktay Sönmez'in kartpostallardaki denizcilik yönüyle de vurguladığı– estetik bir değerle birlikte, ulaştırma ve denizcilik alanındaki kalkınma arayışlarına ve stratejilerine bağlama çabasına dayanmaktadır. Şüphesiz ki bu uzak görüşlülük, öncesiyle birlikte Osmanlı'dan kalan mirasa Cumhuriyet'in devrimciliğinin yaptığı büyük katkılarla, Abidin Dâver'in eserini ithaf ettiği İsmet Paşa'nın hükümetleri dönemine kadar uzanmaktadır. Bu bakımdan Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün modern Türkiye vizyonunun denizciliğe yansımalarının bazı örneklerini 1950'lerde de izlemek mümkündür. Bu şilep, işte bu hedef ve idealin bir ürünü olarak inşa edilmiş, yaklaşık otuz yıl kadar yurt içinde ve yurt dışında seferlerde kullanılmıştır. Son olarak şilebin hikâyesinin izini sürmek için Abidin Dâver'in denizcilik tutkusuyla sürdürdüğü yazımsal hayatının beğenisini görebileceğiniz sade bir çalışmada da işlendiği şekilde, şilebin denize indirilişi için düzenlenen törende yaşanan gecikme; bürokrasideki usullerin,

siyasal ve toplumsal kültürün yansımalarını taşımaktadır. Uzun nutuklar sonucunda gemi denize indirilemez. (Törenin canlı, detaylı bir anlatımı için bkz. <http://www.kaptanhaber.com/yazarlar/ali-bozoglu/camialti-tersanesi/100549/> Erişim Tarihi: 25.09.2018)

Bir haftalık gecikmeyle birlikte geminin denize indirilmesi, birkaç yıl sonra açık denizlere sefere çıkmasına kadar bekleme süresi öngörülmüştür. Sonuçta, “a’dan z’ye Türk mühendislerinin, teknikerlerinin, işçilerinin” emeklerine dayanan, isimsiz nice işçinin yarattığı bu şilep Cumhuriyet dönemi çelik gemi inşasında önemli bir başlangıcı temsil etmiştir. Dâver’in adının gemiye verilmesi konusunda baştan itibaren bir karara varılıp varılmadığı belirsiz görünmekle birlikte, geminin inşa edilmeye başlandığı tarihe (1953) bakarak şu sonuca ulaşılabılır: Gemiye bu ad Prof. Dr. Ata Nutku başkanlığındaki gemi inşa heyetinin önerileriyle verilmiştir. Dâver’in vefatı sonrasında yapılan bu jestte mutlaka Türk Deniz kuvvetlerinin de desteği söz konusudur. Dâver’in hem Türk Deniz Kuvvetleri çevresinde hem de sivil denizcilik çevrelerinde kazandığı itibarın böylece geniş kitlelere de tanıtılması amaçlanmıştır. (Dâver 2009: 38-40) Abidin Dâver şilebiyle ilgili çarpıcı bir nokta ise geminin Haliç’e indirilmesi için düzenlenen törende yaşanan aksaklıkların ardından, bir şekilde suya indirilmesine rağmen beş yıl kadar Marmara’ya açılacağı günü beklemesidir. Geminin meşhur olmasının başlıca nedeni de bu gecikme olur. Dönemin insanları sürüncemede kalan, bitirilemeyen işler için “Abidin Dâver şilebi gibi” demeye başlamışlardır. Bu dönemde geminin denize açılmaması ilgili bazı köşe yazıları da çıkmıştır. Yine, büyük öykücülerimizden ve mizah ustalarımızdan Aziz Nesin hikâyelerinde konuyu mizahi yönden işlemiştir. (Dâver 2009: 38-40). Bu bilgilerin ardından İDO Yayınları tarafından basılan *101 Gemi* adlı kitabında gemi sevgisinin güzel örneklerinden birini daha sunan Murat Koraltürk’ün Abidin Dâver şilebi için kullandığı “Gemileri Sevdiren Adamın Adını Taşıyan Şilep: Abidin Dâver” başlıktan esinlenerek şunu ekleyebiliriz: Abidin Dâver, Türkiye’de gemi inşa sanayinin gelişimine katkı sağlayanlar, deniz ticaretinin ve deniz taşımacılığının gelişmesi için çalışanlarla birlikte en çok da gemileri sevdiren adam olarak nitelenmeyi hak eden isimler arasında yer almıştır. Basın hayatındaki canlı ve ilgi uyandıran anlatımıyla birlikte, denizciliği belirli bir terminolojiyle tanıtmış olması Abidin Dâver’in gazetecilik hayatının sembolik taraflarından biri olmuştur. Koraltürk, denizcilik ve gemilerle ilgisi olmayan insanların adlarının gemilere verilmesinin çeşitli örnekleri olduğunu belirttiikten sonra Abidin Dâver adının bu durumun tersini yansıttığını, gemilerle gerçekten ilgili kişilerin isimlerinin yaşatılması açısından Abidin Dâver şilebinin güzel bir örnek olduğunu belirtmekte ve geminin bazı önemli fotoğraflarını vermektedir. (Koraltürk 2008: 188-189). Şileple ilgili teknik ayrıntıları sunan Koraltürk, geminin yapım tarihini sehven 1960 şeklinde vermiştir. 4399 gros tonluk gemi, Türkiye tersanelerinde yapılan ilk şilep olmasıyla çelik gemi inşa endüstrisinde farklı tipte gemi yapımının önemli örnekleri arasında yer almaktadır. Geminin boyu 108,7 metre, eni 15,7 metre, su kesimi 7,1 metredir. Geminin dizel motoru konusunda da Torino S.A. Fiat S.G.M. yapımı, 2850 beygir gücünde olduğu söylenmiştir. Saatte 13,5 mil hız yapabilen bu tek uskurlu gemi 1991’de Aliğa’da söküme gitmiştir. (Koraltürk 2008: 188)

Dâver, tek parti döneminde milletvekilliği görevinin ardından bürokraside, belediyelerde görevlendirme politikasına örnek verilecek isimler arasında yer almaktadır. Bu konuda kritik bir nokta memurların siyasi faaliyetlerde bulunup bulunamayacağı konusudur. Bu konunun parti aygıtıyla devlet arasındaki bütünleşmenin yarattığı kargaşayı anlamak açısından bir örnekle değerlendirilmesi gerekirse Abidin Dâver'in belediyede görev yaptığı dönemde siyasi başmakaleler yazdığı eleştirisini yapan Suphi Nuri İleri, siyasi tarih dersleri veren bir üniversite hocası olarak uygulamadaki standart farklılığına değinmiş, kendisinin profesörlükten alınmasında gösterilen çifte standarda örnek verirken Abidin Dâver'in, Fahreddin Kerim Gökay'ın, Nurettin Artam'ın, Sadri Ertem'in memurluk pozisyonlarına rağmen siyasi nitelikli yazılara işaret etmiştir. (Şahinli 2007: 38–39) Suphi Nuri İleri'nin bu eleştirisinin biraz abartılı olduğu belirtilebilir. 1939-1943 yılları arasında TBMM'nin VI. döneminde İstanbul milletvekili seçilen Dâver'in (Coşkun 1995: 162. Ayrıca bkz. *TBMM Albümü: 1920-2010, c. 1 (1920-1950)*, 2010: 330) özellikle Refah Şilebi faciası sonrasında gündeme getirdiği eleştirileriyle ilgili olarak bu eleştirilerin Dâver'in parlamentoya tekrar seçilmesine engel olduğu belirtilmiştir. (Cumhuriyet 09 Şubat 1954: 1) Yine de Dâver'in milletvekilliği döneminde yabancı basında adından söz edilen, milletvekili-gazeteci portreleri arasında özel bir yere sahip olduğu belirtilebilir. (The Northern Star 25 February 1941: 1) Faik Ahmet Barutçu da anılarında bu konuya değinir. Barutçu, anılarında İkinci Dünya Savaşı'nın kritik bir döneminde yaşanan bu trajik şilep faciasının 1941 yılının yaz döneminde Hasan Saka'nın başkanlığındaki parti grup toplantısında konuşulduğunu belirtmiştir. Yahudi iş adamına ait olan bu 5000 tonluk eski, çürük olduğu iddia edilen bir kömür şilebinin deniz subayı, hava subayı, subay adayları, erbaş ve erlerden oluşan

170 kişilik bir grubu alarak Mersin'den Kahire'ye hareket ettiğini" yazan Barutçu, rotanın yapımı tamamlanan destroyer ve denizaltılarını teslim almak üzere İngiltere olduğunu, gemide emniyet tedbirlerinin alınmadığını, kurtarma araç ve gereçlerinin bulunmadığını, Kıbrıs açıklarında bir patlama sonucu geminin battığını belirtmiştir. Gemiden sadece 28 kişi kurtulabilmiştir. (Barutçu 1977: 213-221)

Bu konuda İlhan Tekeli ve Selim İlkin, II. Dünya Savaşı yıllarında gazetecilerin milletvekilliği yapmalarıyla ilgili olarak şu değerlendirmeyi yapmaktadırlar: "Dönemin gazetelerinin ilginç bir yapısı vardır. Gazete sahipleri genellikle aynı zamanda başyazardır. Gazetelerin başyazarları ve önemli yazarları arasında milletvekili olanların sayısı çok yüksektir. CHP'nin 1939 tarihli nizamnamesine eklenen bir maddeyle gazete sahiplerine, parti program ve nizamnamesine, devletin iç ve dış siyasetine ve devletin yüksek menfaatlerine aykırı düşen yazıları yayımlatmama görevi verilmiştir. Zaman zaman gazete sahiplerinin bu bakımdan dikkati çekilmiştir. 1939'da seçilen mecliste 20; 1943'te seçilen mecliste 17 gazeteci milletvekili bulunuyordu. Hükümetin çizgisine ters düşen Yunus Nadi, Abidin Dâver, Ethem İzzet Benice gibi isimler 1943'te yeniden milletvekili seçilmemişlerdir." (İlhan Tekeli Selim İlkin, 2013: 538; Köktener 2005: 66)

Sonuçta basın hayatının deneyimleriyle parlamento ve parti çevresindeki deneyimlerin bulunduğu bir dönemde, İstanbul Belediyesinde, Neşriyat ve İstatistik Müdürlüğü görevine getirilen Abidin Dâver bu dönemde İstanbul'un Fethi'nin 500. yıldönümü için yapılan hazırlıklarla ilgili radyo konuşmalarında şehrin imarından, peyzajına, tarihi eserlerin korunmasından, yeni eserlerin şehre kazandırılmasına kadar pek çok projeyi detaylı bir şekilde anlatmıştır. Lütfi Kırdar'ın İstanbul valisi ve belediye başkanlığı görevinde bulunduğu dönemde İstanbul Belediyesinin neşriyat ve istatistik müdürlüğü görevinde bulunan Dâver, 1944 yılında *Dünkü, Bugünkü, Yarınki İstanbul* adlı bir eser yayınlamıştır. Bu eserdeki konuşmaların geçen zaman içinde daha çok anlam kazanan bir belediye planının detaylarını anlamak açısından, İkinci Dünya Savaşı'nın kritik yıllarında İstanbul'da kültür ve sanat hayatının gelişimini izlemenin yanı sıra Dâver'in imar ve iskân faaliyetleriyle şehrin belirli merkezlerinin tarihsel özelliklerinin daha yetkin bir şekilde tanıtılması yönündeki çalışmalarına da ışık tuttuğu görülmektedir. Bu eser, 1953'te İstanbul'un Fethi'nin 500.yıldönümü kutlamalarına kadar pek çok planlamayı da içermektedir. Bu bakımdan tek parti devrinden çok partili devre imar ve iskân konularındaki proje sürekliliğine dair somut bir örnektir.

Milli Şeflik rejiminin İstanbul'un Fethi'nin 500. yıldönümünü kutlamaya yönelik planları dikkate alındığında Abidin Dâver'in imzasını taşıyan eser ayrıca anlam kazanır. 1953'teki kutlamalar, çok partili hayata geçiş sürecinde 1950'de yapılan 14 Mayıs seçimleriyle iktidara gelen Demokrat Parti'ye mal edilmiştir. Eserin girişinde "İstanbul'un 10 Yıllık İmar Planı Hakkında Sayın Vali ve Belediye Başkanı Doktor Lütfi Kırdar'ın 18/6/1943 de, İstanbul Radyosunda Verdikleri İzahat" başlıklı konuşmada yer alan şu satırlar oldukça dikkat çekmektedir:

Bu tarihi tören ve şenlikler için, bir kısmı muvakkat, fakat asıl büyük kısmı daimi olmak üzere büyük tesisat yapılacaktır. Muvakkat tesisler (1953 Milletlerarası İstanbul Sergisi) Fatihin, Surlar dışında kurduğu ordugâhlar ve top mevzileri gibi şeylerdir ki, bunlar, fethin 500'üncü yıldönümü kutlandıktan sonra, kısmen alıkonacak, fakat büyük bir kısmı kaldırılacaktır. Programın esası aradaki 10 yıl içinde, İstanbul'u imar etmek ve güzelleştirmek gayesini takip etmektedir.

Sultan Ahmet Meydanı eski adıyla Atmeydanı yani hipodrom etrafındaki bütün binalar kaldırılmak suretile Marmaraya doğru muhteşem bir esplanad, muazzam bir balkon halini alacak; burası Marmara ve Boğazdan gündüz ve gece görülebilecek azametli bir inkılâp âbidesile süslenerek İstanbul'un Cumhuriyet ve İnkılâp meydanı olacaktır. Meydanın etrafı da büyük binalarla süslenecek, bütün inşaat 1953 e kadar bitirilecektir. Harpten sonra, hava münakalâtı pek çok artacağı için, Yeşilköy, yalnız kara tayyareleri değil, deniz uçakları için de büyük ve modern bir hava limanı haline getirilecektir. Görüyorsunuz ki, İstanbul fethinin 500. Yıldönümü gibi, tarihî ehemmiyeti haiz bir olayı kutlamak için, büyük bir program hazırlamış bulunuyoruz. Bu programı elbirliğiyle ve hükümetimizin kıymetli yardımlarıyla başaracağız ve on yıl içinde İstanbul imar edilmiş bulunacaktır. (Dâver 1944: 1-2)

Dâver, on bir hafta boyunca İstanbul Radyosunda yapılan konuşmalarda gençlik hatıralarına da yer vererek İstanbul'un imar ve iskân sorunlarıyla birlikte Unkapanı Köprüsü (Gazi Köprüsü) ile ilgili ilginç noktalara değinir: Köprüdeki ıssızlığın sonunda “loş kulübede pinekleyen köprü tahsildarının yanında bir zaptiye neferi” bulunmaktadır. Zaptiye neferi Dâver'i durdurur. 1943'te Cumhuriyet Bayramı kutlamalarıyla Cumhuriyet'in yirminci yaşına geldiği dönemde yaptığı radyo konuşmasında “otuz beş yıl öncesinin anısını” anlatan Dav'er, o dönemde Galatasaray Sultanisinin son sınıf talebesidir. “Zaptiye, saray ve sultani sözünü duyunca irkildi. Galiba beni saray mensubu sandı.” Selâmı basıp: - Geç beğim, dedi diye devam ederken ekler: “Geçtim ama bir daha da, döşemeleri tahterevallı oynayan ve iki ucunda “vukua gelecek kazalardan Belediye mesuliyet kabul etmez” levhası asılı olan bu berbat köprüden gece değil, gündüz bile geçmeğe tövbe ettim”. (Dâver 1944: 11)

Yukarıda değindiğimiz üzere, Dâver'in milletvekilliği yaptığı dönemde “Refah Şilebi faciası” gibi deniz facialarının tekrar yaşanmaması için göstermiş olduğu gayret Tek parti devri'nin yönetimince de dikkatle izlenmiştir. Bu konuda Cumhuriyet gazetesinin başında yer alan Nadir Nadi'nin Abidin Dâver'in vefatı üzerine 9 Şubat 1954'te yayımlanan yazısındaki satırlar okurları aydınlatmaktadır:

Tek parti devrinde bir aralık İstanbul'dan milletvekili seçilmişti. O zamanlar milletvekillerinin nasıl bir disiplin altında tutulduklarını bilirsiniz. Refah Faciası üzerine yüreği kan ağlayan Dav'er bu facianın sorumlularını ortaya çıkarmak maksadile, disiplin filan dinlemeksizin hem gazetede hem de Mecliste harekete geçti. Yazdı, söyledi, çırpındı. Bu haklı asabiyetinin armağanı olarak da tek parti, onu bir daha ne İstanbul'dan ne de başka bir yerden aday göstermedi. (Nadir Nadi, Abidin Dav'er, Cumhuriyet, 09 Şubat 1954, s. 1)

İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türk denizciliği başlığı altında incelenebilecek önemli gemi faciaları yaşanmıştır. Bu dönemde batan şilep, motor gibi deniz kazasına uğrayan teknelerle ilgili önemli bilgiler aktaran Mustafa Hergüner'in “İkinci Dünya Savaşı'nda Türk Denizciliği” adlı çalışmasında belirttiği gibi, İkinci Dünya Savaşı yıllarında faaliyet gösteren ve/veya deniz gücümüze katılan gemi sayısı 200 civarındadır. Savaş sonunda ortaya çıkan tabloyu batan askerî gemiler, Yahudileri Filistin'e taşıyan Sakarya Şilebi gibi gemilerin maceraları ışığında anlatan Hergüner, Yahudi göçüyle ilgili beş geminin batışına ve 1000 civarında Yahudi göçmenin hayatını kaybedişine yer verdikten sonra yine askerî ve gerekse ticari denizciliğimize ait pek çok geminin “deniz gücümüze” katıldığından bahsetmiştir. Deniz gücü şeklinde ele alınan sivil, ticari,

askerî deniz gücünün ve varlığının temellerinin sağlam bir şekilde atılması konusundaki çalışmaları işleyen bir gazeteci olarak Abidin Dav'er'in milletvekilliği yaptığı dönemde Türkiye "savaş dışında kalmayı başardığı aktif tarafsızlık politikası yanında, kıyılarındaki ve çevresindekilere başka kıyılarda da her türlü insani yardımlarda da bulunmuştur." (Hergüner 2011: 451) İnsani yardım kampanyalarıyla birlikte zenginleştirilen sivil denizcilik faaliyetleri açısından Hergüner'in ele aldığı konular Yunanistan'a yapılan yardımlar, Ege adalarına yönelik yardımlar ve Yahudi göçleri için çalışan vapurların batışıdır. Bu dönemde Yahudi göçmenleri taşıyan gemilerin batışı gibi, Almanya'ya krom ve/veya benzeri savaş malzemesi taşıırken yaşanan ve hava koşulları nedeni ile yaşanan batışlardan bahseden Hergüner eserinde Sinop önlerinde hava koşulları nedeniyle batan 22 bin çuval tuz yüklü Kızılırmak gemisi, Zonguldak'tan İstanbul'a giden kömür yüklü Erol gemisi gibi, Alanya önlerinde kayalara bindiren Tırhan şilebi gibi örneklerle yer vermektedir. (Hepgüner a.g.e.: 313)

Abidin Dâver'in gazeteci ve milletvekili portresi çizildiğinde tek parti devrinin "çok katmanlı" parti örgütüne yakın bağlar kuran; fakat belirli konularda farklı yaklaşımlar sergileyen bir gazeteci olarak nitelenmesi mümkündür. Fakat İkinci Dünya Savaşı'nın kritik bir dönemecinde, Refah Şilebi'nin batırılması olayındaki sorumsuzluk dolayısıyla basına yapılan telkinlerin dışına çıkması Dâver'in siyaset hayatına olduğu kadar gazetecilik hayatına da yön vermiştir. Sonuçta, çok açık bir şekilde hükümet eleştirisi yapmamakla birlikte hükümetle yaşadığı uzlaşmazlık, İkinci Dünya Savaşı yıllarının ağır koşullarında yeniden aday gösterilmesine engel olmuştur. Bu bakımdan Dâver'in gazeteci ve milletvekili olarak geçirdiği dönemin ardından, 1943'te de Belediye'de istatistik ve neşriyat müdürlüğü göreviyle taltif edildiği söylenebilir. Yine, aynı şekilde Refah Faciası gibi bir kısım iç siyaset gündemlerinde de, hükümet eleştirisinin dışarıdan gelen baskılara karşı aktif bir tarafsızlığı destekleyen bir savunma mekanizması şeklinde kullanıldığı görülmektedir. (Tekeli İlkın a.g.e.:558-559)

5. DÂVER'İN KALEMİNDEN YÜKSELEN DENİZ GÜCÜ JAPONYA VE JAPON TEHDİDİ

Birinci Dünya Savaşı sonrasında silahsızlanma arayışlarının odağındaki ülkeler arasında Japonya da yer almıştır. Bu ülke, 19. yüzyılın ortalarında ciddi bir ivme kazanan modernleşme hareketlerinde *Meici Restorasyonu* olarak adlandırılan reform programını uygulamaya koymuş; kısa sürede kapalı bir ülke konumundan yeni ve iddialı hedeflerine yönelen bir sanayi ve harp gücüne dönüşmüştür.

Japonya'nın yayılcı siyaseti de bu dönemde ortaya çıkar. 19. yüzyılın sonlarından itibaren Japonya, Uzak Doğu'da korkulan bir güce dönüşmekle kalmamış, kendine özgü bir modernleşme projesinin inşasına koyulmuştur. Bir yarım asırlık devrede Japonya'nın kat ettiği mesafeyi anlamak için ülke güvenliğinin sağlandığı tedbirlerin dayandığı ittifaklara bakmak gerekir. 19. yüzyılda Sakhalin'e yönelen Çarlık Rusya'sı ile ittifak yapan Japonya, daha sonra Rus-Japon Savaşı'nda (1904-1905) Rusya'yı mağlup etmiştir. Bu zafer, Japonya açısından 1868-1912 döneminde Meici (Aydınlanmış Monarşi) restorasyonunun mimarı İmparator Mutsuhito'nun ve Japon bürokrasisinin vizyonuyla gerçekleşmiştir. Bu bakımdan 19. yüzyılın ikinci yarısında başlayan Meici restorasyonu olarak adlandırılan programla birlikte Japonya siyasi, ekonomik ve toplumsal alanda iddialı bir kalkınma ve gelişme çizgisini yakalamıştır.

“Ekonomik modernleşme, siyasi istikrar ve dış ticaret dürtüsü”nden bahseden Milton W. Meyer, siyasetin bu dönemde oligarşik gruplar tarafından yönetildiğini yazmıştır. (Meyer 2014: 141). Japon modernleşmesinde oligarşik grupların yönetimi katalizör işlevi görür. *Zaibatsu* denilen gruplar 19. yüzyıldan başlayarak Japonya’nın iddialı bir harp ve sanayi gücüne dönüşmesinde etkili olmuşlardır. Bu durum 1930’larda da devam etti. Bu şirketler “ortak bir refah alanı” politikasıyla Japon yayılcılığının Çin’de Mançurya’ya yönelerek sürdürdüğü etkinliğin merkezinde yer alıyorlardı. (Meyer 2014: 203) Bu süreç 19. yüzyılda Japonya’nın hem içsel dinamiklerle hem de Batı dünyasından gelen ticari ve askerî zorlama unsurlarının etkisiyle dışa açılma süreci yepyeni bir tarihsel evrenin başlangıcı oldu.

Kısaca hatırlayacak olursak ilk olarak 1853’te Tokyo’nun Uraga limanına gelen Amerikan filosunun Japon Şogunluğunda yarattığı heyecan geleneksel sisteme karşı modernleşme adımlarının atılması konusundaki kararlılıkla aşılabilirdi. 1853 yılında Tokyo’nun Uraga limanına yaklaşan Komodor Matthew Perry komutasındaki Amerikan filosunun hikâyesini “Aynen İade!” başlıklı yazısında aktaran Abidin Dâver, yine aynı tarihli bir diğer yazısında da Japonların İkinci Dünya Savaşı’nın kritik bir evresinde İngilizlere ilk darbeyi indirdiklerinden, bunun “tarihin intikamı” olduğundan bahsetmekteydi.

Dâver’in yazısında yer verdiği şekliyle 1853’te Tokyo’ya gelen Amerikan filosunun komodoru Perry, Şogun’a bir mektup göndermişti. Aynı filoda bulunan Doktor Wells Williams, bu tarihi gün hakkında hatıra defterine şu satırları yazmıştı: “Bugün Japon tarihinde unutulmaz bir gün, bir tarih olacaktır. Çünkü bugün anahtar, kilide sokuldu. Bu, Japon milletinin infiradına son verecek ilk harekettir.” (Dâver 11 Birincikanun 1941:2.) Abidin Dâver’in 7 Aralık (Birinci kanûn) 1941 tarihli Pearl Harbour saldırısından yalnızca dört gün sonra Cumhuriyet’te çıkan “Deniz Harplerine Bir Bakış: Japonlar İngilizlere de İlk Darbeyi İndirdiler” başlıklı diğer yazısında da vurguladığı önemli bir gelişmeye göre Japonlar’ın Uzakdoğu’da İngiltere’ye indirdikleri darbe sonucunda “Malezya doğu kıyılarında iki İngiliz zırhlısı” batırılmıştı. “Bunlar Repulse ile Prince of Wales adlı iki önemli İngiliz gemisidir”. (*Cumhuriyet* 11 Birincikanun 1941: 2.)

ABD’de donanma üssüne yapılan ve ağır kayıplar verdirilen Hawaii Adası’nın Pearl Harbour Limanı’ndaki “yangın” ile birlikte düşünüldüğünde 1941’de yaşanan ağır donanma buhranının Müttefikler açısından ne anlama geldiğini Abidin Dâver gibi tahlil eden köşe yazarlarının sayısı oldukça sınırlıdır. Dâver, Repulse ve Prince of Wales ile birlikte, battığı iddia edilen bir Amerikan uçak (tayyare) gemisinden de bahsetmektedir. Langley. (*Cumhuriyet* 11 Birincikanun 1941: 2.) Dâver, askerî gemilerin teknik özelliklerini çok dikkatli bir şekilde aktarırken okurların denizcilik terminolojisine aşinalık kazanmasına yardımcı olmuştur. Gemilerin mürettebat sayısından, süratine, beygir kuvvetine, tam teçhizat ve mahrukatla değişen sürat bilgilerine, hasar derecelerine, tamir gördüğü tarihlere kadar pek çok detay veren Dâver, Amerikan Bahriye Nazırı’nın 2 İlk kanûn 1941’de verdiği nutka atf yapmakta, ABD ve Japonya donanmalarının bir karşılaştırmasını sunmaktadır. Tablo aynı tarihli gazete nüshasından alınmıştır:

ABD	Gemi Sınıfı	Hizmetteki Gemi Sayısı	Tezgâhtaki Gemi Sayısı
	Zırhlı	17	15
	Tayyare Gemisi	7	11
	Kruvazör	37	54
	Muhrip	172	192
	Denizaltı	113	73
	Tayyare	5800	9300
JAPONYA	Gemi Sınıfı	Hizmetteki Gemi Sayısı	Tezgâhtaki Gemi Sayısı
	Zırhlı	12	3
	Muharebe Kruvazörü	1	3
	Tayyare Gemisi	7	2
	Ağır Kruvazör	12	-
	Hafif Kruvazör	25	5
	Muhrip	118	?
	Denizaltı	64	10

(Cumhuriyet 11 Birincikanun 1941: 2)

Tabloda verilen rakamlara ve gemi sınıflarına bakıldığında askerî deniz gücünün farklı kulvarları olduğu kolaylıkla görülmektedir. Japonya, tayyare açısından ABD'yle karşılaştırılacak noktada değildir. ABD'nin tayyare gemisi üretiminde de iddiası oldukça yüksektir. Muhrip bakımından da Japonya'nın üstünlük iddiası söz konusu değildir. Denizaltı sayısına bakıldığında Japonya'nın askerî üretim tezgâhlarının çok yoğun bir şekilde çalışması gerektiği anlaşılmaktadır. Buna karşılık, Pearl Harbour baskını izleyen dönemde Japonya'nın artan saldırılarıyla Singapur Körfezi'nde üç İngiliz zırhlısından ikisi batırılmıştır. Buradaki üstünlüğün kaybedilmesi örneğine bakarak Dâverde son bir deniz askerî gücü karşılaştırması yapmaktadır. Demokrasiler cephesi şeklinde adlandırdığı cephede müttefik ülkelerin donanmalarının parçalı olması ayrı bir sorun yaratmaktadır. Buna karşılık, sayıca üstün olmamakla birlikte çok büyük bir dezavantaj içinde görünmeyen Japonya'nın avantajı tek bir ülke olarak neredeyse müttefik kuvvetlere yakın bir deniz gücüne kumanda edebilmesine dayanmaktadır. (Cumhuriyet 11 Birincikanun 1941: 2.)

Dâver, deniz kuvvetleri ölçeğinde askerî güç karşılaştırmasını yaparken Japonya'nın "cihangirliğe azmettiğini" belirttiği 1937 tarihli yazısında vurguladığı gelişme çizgisinin Japonya'ya büyük bir avantaj sağladığını belirtmiştir. Bu bakımdan Dâver'in 1937'de yazdıkları ışığında düşünüldüğünde "Fransa, İngiltere, ABD ve Sovyet Rusya'nın" ittifak yapması gerektiği anlaşılmaktadır: "Onun uzun vadeli emperyalist siyasetinin önüne geçmek için İngiltere, Amerika, Sovyet Rusya ve Fransa'nın ittifak ve icabında harp etmelerinden başka çare yoktur; bu da şimdilik mümkün görünmüyor". (Cumhuriyet 16 Birinci kanûn 1937: 1)

1930'larda Japonya, ABD'nin ve İngiltere'nin engel olamadığı bir çizgide ilerleyerek silahsızlanma konferanslarının akamete uğramasına neden olmuştur. Burada hava kuvvetlerinin deniz kuvvetleriyle birlikte kilit rol oynadığı bir dönemde Japonya, denizde ve havada silahsızlanma konferanslarının öngördüğü emniyet anlayışının tersi yönde ilerlemeye başlamıştır. 1934 yılının Mayıs ayına ait bir habere göre İngiliz Hava Nazırı Lord Londonderry İngiltere'nin hava kuvvetlerinin artırılması gerektiğinden bahsederken silahsızlanma konusunda emniyetin henüz sağlanamadığını belirtmekteydi: "Hava harbinin bertaraf edilmeyeceği kanaatine istinad ettiği takdirde, hiçbir antlaşmanın tatbikat bakımından yaşamıyacağına kaniim." (*Cumhuriyet* 26 Mayıs 1934: 1) 1935 tarihli *Cumhuriyet*'te görüldüğü üzere Japonya, Habeşistan'a saldırdığı takdirde bitaraf (tarafsız) kalmayacağını belirtmekteydi. (*Cumhuriyet* 10 Temmuz 1935: 1) Aynı gün, *Cumhuriyet* gazetesinde manşetten verilen "Harb patlamak üzere" (*Cumhuriyet* 10 Temmuz 1935: 1) haberinde İtalya'nın Uluslar Kurumu (Milletler Cemiyeti) toplantısından önce hareket edeceği ve Habeşistan'a saldıracağı belirtiliyordu. Yine, aynı günkü haberde önceki gün Avrupa'da İtalya'nın Habeşistan'ı işgal ettiği şayialarının dolaştığından bahsediliyordu. Avrupa'daki bu savaş ortamının ifadesi Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceği açısından da Avrupa'nın geleceği açısından anlam taşıyan ve "yakın bir harp tehlikesi" bulunup bulunmadığını soran Amerikalı kadın gazeteciye verdiği yanıtta sözlerinde karşılığını buluyordu: "Yakın tehlikeden bahsetmeğe yer yoktur. Harb tehlikesi içinde bulunduğumuz zamanda vardır. Avrupa'nın durumu, bir kaç ay önceden çok fenadır, çok daha fenadır". (Nadi 10 Temmuz 1935: 1)

Japonya'nın Çin'in Mançurya bölgesini işgaliyle birlikte hem zengin doğal kaynaklara sahip olmaya çalıştığı hem de Sovyet Rusya'ya karşı bir sevkülceş (stratejik harekât) merkezi kazanmaya çalıştığından bahsedilmektedir. Aynı zamanda da Çin'in geniş bir ülkeye yayılan pazarından Avrupalıların ve Avrupa nüfuzunun kovulması amaçlanmaktadır. Dâver'in Japonya'nın stratejik düşünce biçimiyle ilgili tespitleri gerçekten dikkate değerdir. İngiltere'yle 19. yüzyılın sonlarında başlayan zımnî ittifakın sonucunda Çarlık Rusya'ya saldıran Japonya, daha sonra da ilan-ı harp etmeden Çuşima baskınıyla harbin başında büyük bir avantaj sağlamıştı. Çuşima zaferi 1904-1905 Rus-Japon Savaşı'nın dönüm noktalarından biriydi. Buna karşılık Japonya, Birinci Dünya Savaşı'nda donanmasını takviye etme şansı buldu. Aynı zamanda Çin'de bulunan Alman kolonisi Kiao-Çeo müstemlekesini zapt etti. Yine Dâver, Japonya'nın Birinci Dünya Savaşı sonrasında silahsızlanma politikasına uygun hareket etmesinin geçici bir politika olduğunu, Japonya'nın ilerleyen dönemde ABD ve İngiltere'nin donanmalarının büyümesinin önüne geçmek için donanmasını 3-5-5 şeklinde sınırlamayı kabul ettiğini, sonuçta karlı çıktığını belirtmiştir. Burada eklemek gerekir ki Dâver'in Japonya'nın denizlerde askerî güç olarak yükselişini analiz ederken ortaya koyduğu cihangirliğe azmeden Japonya tezi somut karşılığıyla 1930'larda kendisini göstermeye başlamıştır. Yirminci yüzyılın başında İngiltere'yle ittifaka dayanarak Çarlık Rusya'sı mağlup edilmiştir. Bu zafer doğulu bir gücün Batı modernleşmesini daha yakından izleyen ve uygulayan Rusya'ya karşı kazandığı bir zafer olduğu kadar, Doğu'nun Batı karşısındaki zaferi şeklinde değerlendirilmiştir. Ardından da Almanya'nın Çin'deki müstemleke bölgesinden çıkarılması gelmektedir. Japonya, yaklaşık yarım asırlık bir devrede hem Çarlık Rusya'sına hem de Almanya'ya karşı üstünlük elde etmiştir. II. Dünya Savaşı'nda

nasıl hareket edileceği konusunda Abidin Dâver'in 1937'de yazdıkları çarpıcı bir tespiti içermektedir: “Şimdi de Almanya ve İtalya ile ittifak ederek İngiltere’yi, Amerika’yı, Sovyet Rusya’yı, Fransa’yı ve bütün Avrupa’yı Uzakşark’tan kovmak için çalışıyorlar.” (Cumhuriyet 16 Birincikanûn 1937: 1)

Fakat 1940'ta Fransa'nın Alman ordusunun hızlı ilerleyişi karşısında dayanamaması ve işgal edilmesiyle birlikte Müttefikler cephesinde Sovyet Rusya'nın dengeleri belirleyeceği yeni bir dönem başlamıştır. 1941 yazı başlarında Almanya'nın Sovyetler Birliği'ne saldırısı sonrasında, İran'ın işgali yoluyla Sovyetler Birliği'ne lojistik destek yolunun kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Bu aşamada Japonya'nın artık azami ihtiyat ve emniyet tedbirlerini yerine getirdikten sonra şimdi de azami cesaret ve cür'et gösterdiği yeni bir devreye girilmektedir. İşte 1937'den Pearl Harbour baskınına uzanan süreçte Japonya'nın dünyada bir deniz hâkimiyeti kurma iddiasının yükselişe geçtiği şartlar oluşmaya başlamıştır. Japonya, Dâver'in ifade ettiği şekliyle “Emperyalizmi ordu ve donanmaya, yani askerlere dayanan militarist bir emperyalizm olduğu için hiçbir zaman fütuhata doymayacaktır.” Dâver, 1937 yılında, artık ayak sesleri işitilmekle beraber, kesinleşmemiş görünen II. Dünya Savaşı'nın ittifak formülünü ortaya koymaktadır: “Japonya cihangirliğe azmetmiştir. Sabık Almanya İmparatoru 30 sene evvel sarı tehlikeden bahsetmişti... Japonya'yı durdurmak için başta Amerika ve İngiltere olmak üzere, Fransa ve Sovyet Rusya'nın da dâhil olacağı bir dörtler ittifakı akdederek harekete geçmekten yani icabında harbe kadar gitmekten başka çare yoktur. Böyle bir hareket eskisinden çok daha kanlı bir dünya harbi demek olacağı için İngiltere ve Amerika, şimdilik, böyle bir askeri anlaşmaya mütemayil görünmüyorlar. Fakat Japon emperyalizminin iştilhası arttıkça böyle bir ittifak tahakkuk edecektir” (Cumhuriyet 16 Birinci kanûn 1937: 3)

6. SONUÇ: SİVİL AMİRAL'İN YAZINSAL MİRASI

Türkiye'de 19. yüzyılın ortalarında gelişmeye başlayan gazetecilik hayatı, 17. yüzyılın ortalarında gelişmeye başlayan Avrupa basın hayatını yakalamak üzere Tanzimat döneminde sınırlı bir mesafe kaydeder. 19. asırda ilk dalga gelişmelerin ardından, II. Meşrutiyet dönemi ve ardından da Milli Mücadele dönemi, Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte basın yayındaki arayışlar bu mesafeyi resmetmektedir. Basın tarihinin önemli bir bölümüne tanıklık ederken Dâver'in birikimiyle gazeteciliğimize sunduğu katkılar uzun bir listede açıklanabilir. Abidin Dâver basında yarım asra ulaşan gazetecilik hayatını, dönemin önde gelen yazar, şair ve gazetecileriyle birlikte bir jübileyle kutlamanın mutluluğunu ve gururunu yaşar. Vefatının hemen ardından basında çıkan yazılarda anılır. Bu anma yazıları arasında Abidin Dâver'in meslek hayatında mesai arkadaşlığı yaptığı Cevat Fehmi Başkut, Nadir Nadi gibi isimlerle birlikte, Refik Özgener, Sabri Esat Siyavuşgil, Orhan Seyfi Orhon, Sermed Gökdeniz vb. pek çok isim dikkat çekmektedir. Sonraki yıllarda daha ziyade *Cumhuriyet* gazetesinde adı anılan, Galatasaray Spor Kulübünün kurucu üyeleri arasında yer alması dolayısıyla spor tarihimizin ilk yıllarında da öne çıkan isimlerden biri olan, denizciliği popüler tarih yazımıyla sevdiyen yazarlar ve gazeteciler arasında yer alan yazar Şark Musiki Cemiyeti kurucularından Ali Rıfat Çağatay'ın kızı Neriman Hanım'la evlenir. Dâver'in gazetecilik hayatında özel bir yere sahip olan Cumhuriyet'teki köşesinin adı, Türk basın tarihinin özel köşelerinden birine işaret eder. *Hem Nalına Hem Mihına* başlığını

taşıyan, imza kısmında “çekiç tutan el vinyeti” bulunan bu sütunda objektif bakışın önemi göz ardı edilmemeye çalışılır.

Gazete kapatma rejimi ve sansür açısından bakıldığında tek parti iktidarı döneminde bu konuda mutlak anlamda iyileşme sağlanamadığı düşünülebilir fakat direktiflerle çalışan bir denetleme sistemi getirilmesinin dışında bir hamle yapılmamıştır. Basın yayın rejimi gazete kapatmaya açık bir şekilde denetlenir. Bu konuda örnek vermek gerekirse Cumhuriyet gazetesi 1940’ta üç ay süreyle kapatılır. 1939-1947 yılları arasında süreli ya da süresiz kapatılan gazeteler listesine göre *Vatan* ilk sırada yer almaktayken süreli kapatılan gazeteler arasında *Cumhuriyet* gazetesi de sıkı denetime tabi tutulan gazeteler arasındadır. (Şahhüseynoğlu 2005: 71-72) Bütün bu gazete kapatma rejiminin iki Dünya Savaşı arası dönemde dış politikadaki belirsizlikler, rejimin inşasıyla ilgili temel beklenti ve kaygılarla bağlantısı bulunmaktadır.

Sonuçta, Türk basın tarihinde taşıdığı seçkin yer düşünüldüğünde deniz tarihiyle ilgili eserleri, 1939-1943 yılları arasında TBMM’nin altıncı döneminde milletvekilliği, denizcilik konusunda okurlarını aydınlatmasıyla Abidin Dâver’in çok yönlü bir gazeteci ve yazar olduğunu belirtebiliriz. Dâver, Türkiye’de Cumhuriyet’in kuruluş yıllarında hayata geçirilen devrimlerin takipçisi gazeteciler arasında yer alır. Çağdaş uygarlık seviyesi idealinin yakalanması doğrultusunda önemli toplantılara katılır. Dâver, Dolmabahçe’de Harf İnkılâbı için yapılan Dolmabahçe Kurultayı’nın son oturumuna katılan gazeteciler arasında yer alır. 1928 yılının Ağustos ayında toplanan bu kurultayda *Cumhuriyet* gazetesini temsil eder. Latin alfabesinin kabulü konusunda farklı fikirleri savunan Halid Ziya Uşaklıgil, Ali Canip Yöntem, Velet Çelebi (İzbudak) gibi pek çok önemli yazar da bu toplantılara katılmışlardır. (Şimşir 2008: 180) Dâver, aynı zamanda *Cumhuriyet*’te hem kampanyalar konusunda hem de yarışmalar konusunda gazetenin tirajının artırılması için yaratıcı fikirler ortaya koymuştur. *Yeni Gün* ve *Cumhuriyet* gazetelerinin kurucusu Yunus Nadi’yle uzun yıllar basın emekçiliği mesaisini paylaşırlar. Altıncı dönem (1939-1943) TBMM üyesi olan Yunus Nadi de, Abidin Dâver de 1943 seçimlerinde aday gösterilmezler. 1945’te vefat eden Yunus Nadi’nin ardından gazetenin patronluğuna Yunus Bey’in eşi Nazime Nadi, başyazarlığına Nadir Nadi geçer. Bu dönemde Abidin Dâver’in gazetede hizmetleri ve saygın yeri ile *Cumhuriyet* gazetesinde başyazıları da yayınlanmaya devam eder. Gazetede Nadir Nadi’nin başyazarlığı dönemi başlar. Dâver bu gazetede başyazılara da imzasını atmış; uzun basın hayatıyla Osmanlı son döneminde Meşrutiyet basınının ve Cumhuriyet’in yaklaşık otuz yıllık döneminde basın hayatının yakın tanıkları arasında yer almıştır.

KAYNAKLAR

- “Abidin Dâver”, Taha Toros Arşivi, (Yer No: 001518908006)
“Abidin Dâver Bey”, Taha Toros Arşivi (Yer No: 001518922006)
“Abidin Dâver”, Taha Toros Arşivi, (Yer No: 001562312008)
“Abidin Dâver ve Annesi”, Taha Toros Arşivi, (Yer No: 001562314008)
“Tüm Karikatürler”, Taha Toros Arşivi, (Yer No: 001518875006)
“Vefat: F.Nilüfer Dâver”, Taha Toros Arşivi, (Yer No: 001518912006)
“Abidin Dâver Dün Ebedî İstirahatgâhına Tevdi Edildi”, 11 Şubat 1954. *Son Posta*. AĞAOĞLU, Samet. 2011. *Babamın Arkadaşları*, İstanbul, İletişim Yayınları.
AKKURT, Bülent. 2006. *Yerinde Yeller Esen Bab-ı Âli*, Bodrum: Myndos Yayınları.

- “Ali Sami Yenin Cenazesi Dün Kaldırıldı”, 31 Temmuz 1951. *Cumhuriyet*.
- ARIKAN, Mümtaz. “Sivil Amiral Abidin Dâver”, 08 Şubat 1991. *Cumhuriyet*.
- “Avrupa’da Bir Nur Şehri”, 17 Ocak 1950. *Her Hafta*, S. 129, s. 4.
- “Bahriye Vekâleti Teşkiline Dair Kanun”, 14 Ocak 1341. *Resmi Gazete*, S. 82, s. 35.
- BALİ, Rıfat N. 2011. *Tabutluklar; Sansaryan Han ve İki Emniyet Müdürü: Nihat Halûk Pepeyi ve Ahmet Demir*, İstanbul: Libra Yayıncılık.
- BARUTÇU, Faik Ahmet. 1977. *Siyasi Anılar*, İstanbul: Milliyet Yayınları.
- “Başlarken”, Ağustos-Eylül 1956. *Denizcilik Bankası Deniz Nakliyatı TAO Bülteni*, S.1.
- BİLDİK, Cemaleddin. 26 Eylül 1948. “Deniz Müzesi Yarın Törenle Açılıyor”, *Akşam*.
- “Bir Denizcilik Tutkusu Öyküsü: Abidin Dâver”, Ağustos 2009. *Çelebice*, İstanbul: Çelebi Holding A.Ş. Yayını, s. 38-40.
- “Bizdeki Nuh’un Gemileri”, 2 Ekim 1948. *Her Hafta*, c. 5, S. 66, s. 3, 18.
- BORAK, Sadi. 2004. *100 Türk Büyüğü*, İstanbul: Kırmızı Beyaz Yayınları
- Büyük Larousse, c. 5, İstanbul: Gelişim Yayınları.
- COŞKUN, Süleyman. 1995. *Türkiye’de Politika (1920-1995)*, İstanbul, Cem Yayınevi.
- DAVER, Abidin. 1953. *Barbaros Hayrettin Paşa*, İstanbul: Üstünel Yayınevi-İzmir Matbaası.
- DAVER, Abidin. 1932. *Deniz*, Kanaat Kütüphanesi.
- DAVER, Abidin. 1932. *Gemi*, Kanaat Kütüphanesi.
- DAVER Abidin. 1936. *Mülazımın Romanı*, İstanbul: Kanaat Kitabevi.
- DAVER, Abidin. 1944. *Dünkü Bugünkü Yarın ki İstanbul, İstanbul Radyosunda Konuşmalar*, İstanbul Belediyesi Neşriyat ve İstatistik Müdürlüğü Neşriyatı, İstanbul.
- DAVER, Abidin. 1947. *Türk Denizciliği*, İstanbul: Varoğlu Yayınevi.
- DAVER, Abidin. “Japonya Cihangirliğe Azmetmiştir”, 16 Birincikanun 1937. *Cumhuriyet*.
- DAVER, Abidin. “Yeni Bir Tersanenin Temeli Atılırken”, 15 Ağustos 1937. *Cumhuriyet*.
- DAVER, Abidin. 10 Haziran 1940. *İkdam*.
- DAVER, Abidin. 17 Haziran 1940. *İkdam*.
- DAVER, Abidin. 16 Ağustos 1940. *İkdam*.
- DAVER, Abidin. 28 Eylül 1940. *İkdam*.
- DAVER, Abidin. 10 Kasım 1945. “O’nun Aziz Hatırası Önünde Bugün Tekrar And İçiyoruz, *Cumhuriyet*.
- DAVER, Abidin. 10 Kasım 1945. “Harbin Kefareti”, *Cumhuriyet*.
- DAVER, Abidin. ”, 6 Ocak 1950. “Truman’ın Haklı İsteği”, *Cumhuriyet*.
- DAVER, Abidin. 26 Kasım 1950. “Deniz Müzemiz”, *Cumhuriyet*.
- DAVER, Abidin. 11 Birincikanun 1941. “Deniz Harplerine Bir Bakış: Japonlar İngilizlere de İlk Darbeyi İndirdiler”, *Cumhuriyet*.
- DAVER, Abidin. 11 Birincikanun 1941. “Aynen İade!”, *Cumhuriyet*.
- DAVER, Abidin. 13 Aralık 1948. “Donanmamız”, *Her Hafta*, c. 6, No: 76, s. 6-15. *Radyo Mecmuası*, S. 26, 1944.
- DAVER, Abidin. 1952. “II. Abdülhamit Devrinde Donanmamız”, *Resimli Tarih Mecmuası*, S. 29/05, s. 1486-1491.
- DEMİRTAŞ, Bahattin. 2018. “İnformal Tarih Eğitiminde Öncü Bir Cumhuriyet Aydını: Haluk Yusuf Şehsuvaroğlu”, *GEFAD*, c.1, S. 38, s. 385-404.
- GÖKDENİZ, Sermed. 10 Şubat 1954. “Abidin Dâver İçin”, *Cumhuriyet*.

- “Denizcilik Bankası İdare Meclisi İçtimaı”, *Milliyet*, 02 Mart 1952.
- “Deniz Müzesi”, *Hayat Mecmuası Türk Deniz Kuvvetleri Özel Sayısı*, 1964, s. 43, s. 15.
- Donanma Mecmuası*, 24 Şubat 1334, S. 106.
- “Donanmamız Kuvvetleniyor”, *Her Hafta*, 25 Eylül 1948, c. 5, s. 65, s. 3, 18.
- ERGUN, Sadettin Nüzhet. (-) *Türk Şairleri*, c. 2, İstanbul: Zaman Basımevi.
- “Elli Yılı Dolduran Muharrirler Jübilesi”, *Akşam*, 29 Mayıs 1953.
- ES, Feridun Hikmet. 1 Nisan 1935. “Sivil Amiral A. Dâver Bize Denizcilik ve Gazetecilik Hayatını Anlatıyor”, *7 Gün*, c. 5, No. 110, s. 14-17.
- FELEK, Burhan. 10 Aralık 1970. “Denizciliği Sevdirmek”, *Milliyet Gemi Mecmuası*, Nisan 1955, s. 1.
- Gemi Mecmuası*, Mayıs 1955, Kapak Fotoğrafi, s. 2.
- GÜNYOL, Vedat. 5 Haziran 2009. “Nazım’ı Anlatıyor”, *Cumhuriyet*.
- GÜRDENİZ, Cem. Erişim Tarihi: 05.09.2018. <https://www.aydinlik.com.tr/arsiv/bahriye-vekaletinin-kurulma-sureci>.
- GÜRTUNCA, Mehmet Faruk. 1953. *50 Yıllık Kalem Büyüklükleri*, İstanbul: Ülkü Basımevi.
- GÖKMAN, Muzaffer. 1973. *50 Yılın Tutanağı: 1923-1973*, İstanbul: Hürriyet Yayınları.
- “Hazin Bir İrtihal”, *Cumhuriyet*, 7 Kânunusani 1930.
- HERGÜNER, Mustafa. 2011. *İkinci Dünya Savaşında Türk Denizciliği*, İstanbul: Kastaş Yayınları.
- <http://www.hurriyet.com.tr/yavuz-havuz-hirsiz-ev-sahibini-bastirir-39283167>, [Erişim Tarihi, 06.09.2018].
- <http://www.kaptanhaber.com/yazarlar/ali-bozoglu/camialti-tersanesi/100549/> Erişim Tarihi: 25.09.2018.
- İPEKÇİ, Abdi Haz. “Bu Haftaki Konuğumuz Burhan Felek”, *Milliyet*, 17 Mart 1975.
- “İtalya’da Militarizm ve Yeni Teşkilât”, *Zaman*, 26 Eylül 1934.
- “Japonlar Bitaraf Kalmayacaklarını Söylüyorlar”, *Cumhuriyet*, 10 Temmuz 1935.
- KARA, E., Nedret İŞLİ, Yusuf ÇAĞLAR. 2006. *Asaf Hâlet Çelebi’nin Defter-i Meşâhiri*, İstanbul, Zaman Kitap.
- KARABEKİR, Kâzım. 2009. *Günlükler (1906-1948)*, Haz. Yücel Demirel, c. II, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- “Kırk Yıllık Gazeteci Abidin Dâver Her Haftada” *Her Hafta*, 14 Ağustos 1948, c. 5, s. 59, s. 5, 16.
- KOCABAŞOĞLU, Uygur. 2010. “*Hürriyet*’i Beklerken: İkinci Meşrutiyet Basını”, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- KOLOĞLU, Doğan. 05.05.2000. “Dertleşme”, *Milliyet*.
- KORALTÜRK, Murat. 2008. *101 Gemi*, İstanbul, İDO Yayınları.
- KORALTÜRK, Murat. 2011. *Türk Loydunun Seyir Defteri*, İstanbul, Türk Loydu Vakfı.
- KORALTÜRK, Murat. 24-25 Aralık 2004. “Cumhuriyet Döneminde İnşa Edilen İlk Vapurlar: Gölcük, Kocataş ve Sarıyer Vapurları”, *Gemi Mühendisliği ve Sanayimiz Sempozyumu*, s. 300-306.
- KÖKTENER, Aysun. 2005. *Bir Gazetenin Tarihi: Cumhuriyet*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- KÖSE, Hilal. 31 Ağustos 2017. “Ali Sirmen Anlatıyor: Bir Eski Cumhuriyet İçin-Ben Öncelikle Bir Cumhuriyet Okuruyum”, *Cumhuriyet Kitap*, S. 1437, s. 10-11.
- KURDAKUL, Şükran. 1973. *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, Ankara: Bilgi Yayınevi.

- KURTHAN Fişek. 11 Ocak 1998. “Yavuz-Havuz Hırsız Ev Sahibini Bastırır”, *Hürriyet* “Londra’da Türk Gazetecileri”, *Her Hafta*, 01 Nisan 1950, s. 139, s. 4.
- MALKOÇ, Eminalp. 1-4 Kasım 2013. “‘Sivil Amiral’ Abidin Dâver’in Kaleminden Türk Denizciliği”, *Türk Denizcilik Tarihi Sempozyumu*, Turgutreis/Bodrum, s. 316-355.
- MALKOÇ, Eminalp. 2015. “‘Sivil Amiral’ Lakabıyla Tanınan Gazeteci Abidin Dâver’in Kaleminden Türk Denizciliği”, *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, 4(7), s. 57-105.
- Meydan Larousse*, c. 5, İstanbul: Sabah Yayınları.
- “Merak Etmeyiniz, Yüzünüzü Kara Çıkarmayız”, *Her Hafta*, 16 Ekim 1948, s. 68, s. 3, 15.
- MEYER, Milton W. 2014. *Japonya Tarihi: Hanedanlık Döneminden Günümüz Japonya’sına*, Çev. Lizet Deadato, İstanbul: İnkılâp Yayınevi.
- “Mezarlık Değil Bir Sanat Müzesi”, *Her Hafta*, 24 Ocak 1950, s. 130, s. 4.
- “Mezarlık Değil Bir Sanat Müzesi”, *Her Hafta*, 24 Ocak 1950, s. 130, s. 4.
- NADİ, Nadir. 1965. *Perde Aralığından*, İstanbul: Cumhuriyet Yayınları.
- NADİ, Nadir. 09 Şubat 1954. “Abidin Dâver”, *Cumhuriyet*.
- NADİ, Yunus. 10 Temmuz 1935. “Bizim Dış Siyasamızın Tarihine Bir Bakış”, *Cumhuriyet*.
- ORAN, Erdoğan. 2012. *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Bir Kurum Olarak Bahriye Vekâleti*, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- “Okyanuslarda Tek Başına”, *Av ve Deniz*, no. 1, 30 Eylül 1945.
- “Ormanlarımızı Koruyalım”, *Her Hafta*, 23 Ekim 1948, S. 69, s. 3, 18.
- OSTEN, Necmi. 1992. *2. Dünya Savaşı’nın Bilinmeyen Yanları: Bir Milletvekilinin Anıları (1943-1952)*, İstanbul: Acar Matbaacılık.
- OTMANBÖLÜK, Günvar. 1986. *Babîli’nin Yarım Asırlıkları*, İstanbul, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- ÖYMEN, Altan. 2002. *Bir Dönem, Bir Çocuk*, İstanbul: Doğan Kitap.
- ÖZALP, Kâzım; Teoman Özalp. 1992. *Atatürk’ten Anılar*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- ÖZALP, Kâzım. 2011. *Anılar-Belgeler*, Der. Attila Oral, İstanbul: Demkâr Yayınevi
- ÖZCAN, Ahmet. 2011. *Türkiye’de Popüler Tarihçilik*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- ÖZÇAKIR Gürdal, Mehmet DÖNMEZ. 2008. *Karadeniz’de Bir Destan: Gazi Alemdar Gemisi*, İstanbul.
- ÖZDEN, Mehmet. Yaz-2011. “Türk İnkılâbına Dair Metinler: Ali Rıza Seyfi’nin Gazi ve İnkılâp (1933) Kitabı Üzerine Bazı Gözlemler”, *Bilig*, S. 58, s. 225-244.
- ÖZGENER, Refik. 10 Şubat 1954. “Kaybettiğimiz Değerler: Üstad Abidin Dâver”, *Dünya*.
- ÖZMEL Akın, Nur. Eylül 1999. “1942 Yılında Türk Gazetecilerin Londra Gezisi”, *Tarih ve Toplum*, c. 32, S.189, s. 4-8.
- ÖZTEKİN, Hülya. 2016. *Tan: Serteller Yönetiminde Muhalif Bir Gazete*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- ÖZTÜRKÇÜ, İbrahim. Güz 2017. “Cemal Nadir’in ‘Fotoğraf Tahlilleri’ne Göre Şair ve Yazarlar, *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, (16), s. 121-163.

- SERTEL, Zekeriya. 1977. *Hatırladıklarım*, İstanbul: Gözlem Yayınları.
- SERTEL, Zekeriya. 2001. *Hatırladıklarım*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- SILKİM, Şemsi. 2008. *Şöhret: Bir Zamanlar Türkiye*, İstanbul: SAM Yayınları.
- “Siyaset Melekleri Bataryası”, *Her Hafta*, 28 Ağustos 1948, c. 5, S. 61, s. 3, 18.
- SÖNMEZ, Oktay. 2008. *Anılarda Gemiler: Ufkun Ötesinde Kayboldular*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Su ile Ateş Arasında”, *Her Hafta*, 6 Ağustos 1949, S. 110, s. 6,18.
- ŞAHHÜSEYİNOĞLU, H. Nedim. 2005. *Dünden Bugüne Düşünceye Sansür*, Ankara, Paragraf Yayınları.
- ŞAHİNLİ, Deniz. 2007. *Suphi Nuri İleri, Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Gazeteciliği*, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- ŞEHSUVAROĞLU, Halûk. 09 Kasım 1959. “Deniz Müzemiz”, *Cumhuriyet*.
- ŞİMŞİR, Bilâl. 2008. *Türk Yazı Devrimi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- TBMM Albümü: 1920-2010, c. 1 (1920-1950). (2010) Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları.
- TEKELİ, İlhan; Selim İLKİN. 2013. *Dış Siyaseti ve Askerî Stratejileriyle İkinci Dünya Savaşı Türkiyesi*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- TEMUR, Deniz Tatarer. 5 Şubat 2010. “Kaptanı Derya’dan Deniz Kuvvetlerine”, *Cumhuriyet*.
- TOPUZ, Hıfzı. 2003. *II. Mahmut’tan Holdinglere: Türk Basın Tarihi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- TUTEL, Eser. 2008. *Şirket-i Hayriye*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- “Turkey Will Honour Her Obligations”, 25 February 1941. *Northern Star (Lismore)*.
- TÜRENÇ, Tufan, Erhan AKYILDIZ. 1986. *Gazeteci*, İstanbul: Milliyet Yayınları.
- “Türk Donanması”, *Her Hafta*, 2 Ekim 1948, c. 5, S. 66, s. 5, 18.
- “Türk Donanması”, *Her Hafta*, 16 Ekim 1948, S. 68, s. 5, 18.
- “Türk Kadınlarının Şıklığı”, *Her Hafta*, 11 Eylül 1948, c. 5, S. 63, s. 3, 18.
- YALMAN, Ahmet Emin. 1970. *Yakın Tarihte Gördüklerim Geçirdiklerim*, c. 3, 1922-1944, İstanbul: Rey Yayınları.
- YALMAN, Ahmet Emin. 1943. *Havalarında 50000 Kilometre Seyahat Notları*, c. 1, İstanbul: Vatan Matbaası.
- YALMAN, Ahmet Emin. 1943. *Havalarında 50000 Kilometre Seyahat Notları*, c. 2, İstanbul: Vatan Matbaası.
- “Yazı Hayatları 50 Yılı Aşanlar Jübilesi”, *Cumhuriyet*, 31 Mayıs 1953.
- YETKİNER, Ayhan (Haz.). 1984. *Reşit Halid Gönç’ün Koleksiyonunda Bab-ı Ali’nin Hatıra Defteri*, c. 3, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- YILDIRIM, Tahsin. 2006. *Edebiyatımızda Müstear Adlar Sözlüğü*, İstanbul: Selis Kitaplar.
- YILDIZ, İbrahim. 28 Mart 2005. “İstanbul Ansiklopedisi”, *Cumhuriyet*, s. 2.
- YILDIZ, Osman. 2002-Güz. “Ali Rıza Seyfi (Seyfioğlu)”, *TÜBAR*, XII, s. 89-109.
- YÜMLÜ, Murat. Kasım-2011. “Cemil Cahit Toydemir: Askeri ve Siyasi Kariyerine Dair Notlar”, *History Studies*, c. 3, n.3, s. 409-431.

EK FOTOĞRAFLAR

Gazeteciler Londra'nın doğusundaki Stepney'de akşam yemeği saatinde çocuklarla birlikte.

Fotoğraf 1

Nur Özmel Akın, "1942 Yılında Türk Gazetecilerin Londra Gezisi",
Tarih ve Toplum, Eylül 1999, c. 32, S. 189, s. 4-8.

TARİHTE BUGÜN MÜMTAZ ARIKAN

Fotoğraf 2

Mümtaz Arıkan, "Sivil Amiral Abidin Dâver", *Cumhuriyet*, 08 Şubat 1991, s. 9.

Dünkü törende Millî Eğitim Bakanı konuşurken ve (Cumhuriyet) in en genç mensubu Vasfiye Üzoğuz, en emekli arkadaşımız Abidin Daver'e çiçek verirken — Yazısı 6 ncı sahifede —

Fotoğraf 3

“Yazı Hayatları 50 Yılı Aşanlar Jübilesi”, *Cumhuriyet*, 31 Mayıs 1953, s. 1.

Abidin Daver Bey

Fotoğraf 4

“Abidin Dâver Bey”, Taha Toros Arşivi (Yer No: 001518922006)

Fotoğraf 5

“Neriman Dâver”, Taha Toros Arşivi (Yer No: 001562313008) - 25 Kasım 1941

Fotoğraf 6

“Abidin Dâver”, Taha Toros Arşivi, (Yer No: 001562312008)

Fotoğraf 7

“Abidin Dâver”, Taha Toros Arşivi, (Yer No: 001562312008)

Fotoğraf 8

“Abidin Dâver ve Annesi”, Taha Toros Arşivi, (Yer No: 001562314008)

Fotoğraf 9

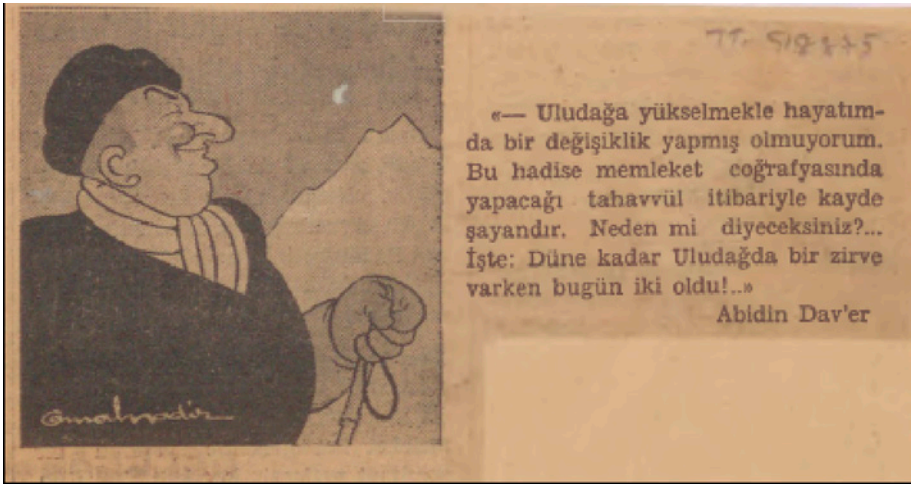
Fotoğraf 10

Fotoğraf 11

Fotoğraf 12

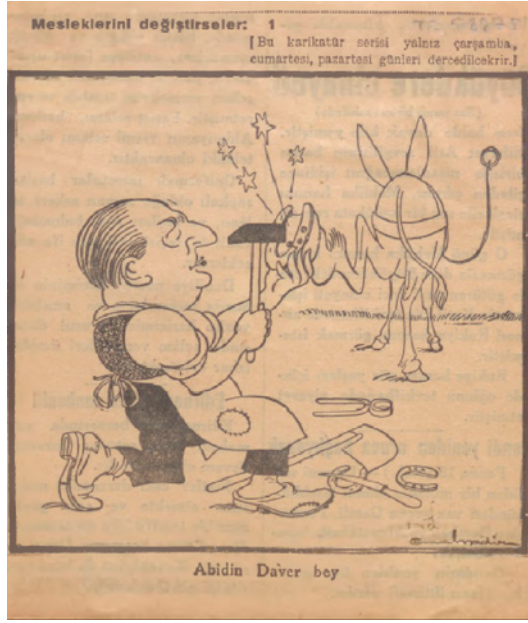
Fotoğraf 13

Fotoğraf 14

Fotoğraf 15

Fotoğraf 16

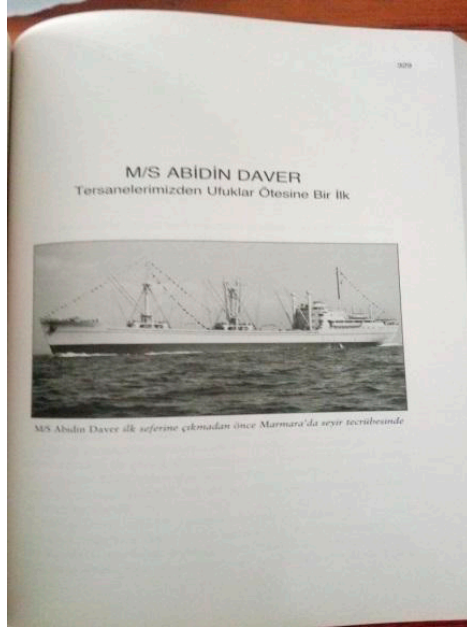
Fotoğraf 17

Tüm Karikatürler, Taha Toros Arşivi, Yer No: 001518875006

Fotoğraf 18

II. Dünya Savaşı Yıllarında Türk Gazeteciler Heyeti New York'ta (Soldan Sağa: Abidin Dâver, Hüseyin Cahit Yalçın, Belkıs Vassaf (Zekeriya Sertel'in Kız Kardeşi), Ahmet Emin Yalman, Ahmet Şükrü Esmel, Zekeriya Sertel (Kaynak: Zekeriya Sertel, Hatırladıklarım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2001.)

Fotoğraf 19

Oktay Sönmez, Anılarda Gemiler, Ufkun Ötesinde Kayboldular, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2008, s. 329.

Fotoğraf 20

“Abidin Dâver Dün Ebedî İstirahatgâhına Tevdi Edildi”, *Son Posta*, 11 Şubat 1954

İSTANBUL

Abidin DAVER **(Zeynelabidin Daver DAVER)**

İstanbul - 1886, Ali Vahi – Fatma Revan – Mekteb-i Sultânî (Galatasaray Lisesi), Sanayi-i Nefise Mektebi terk - Fransızca – Eğitim, Gazetecilik – Matbuatı Dâhiliyye Kalemi Memuru, Meclis-i Meb'ûsân Zabıt Kâtibi, Şefi, Müdürü, Meclis-i Meb'ûsân ve Meclis-i Ayan Evrak Muhasebe Memuru, İstanbul İstihbarat ve Matbuat Müdürü, Yazar, Musevî Lisesi Öğretmeni, Pangaltı Notre Dame De Sion Öğretmeni, Merkez Rum Kız Ortaokulu Öğretmeni, Tasvirî Efkar, Yenigün, Tercümânî Hakikat, İkdâm ve Cumhuriyet Gazeteleri Yazarı – VI. Dönem İstanbul Milletvekili - Evli, 2 Çocuk.

Ölüm Tarihi: 08.02.1954

Fotoğraf 21

TBMM Albümü: 1920-2010, c. 1 (1920-1950), Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, 2010, s. 330.

Fotoğraf 22

Radyo Mecmuası, s. 26, 1944. (Abidin Dâver (arka sırada solda), dönemin önde gelen gazetecileriyle birlikte TBMM önünde Başvekil Şükrü Saracoğlu ile fotoğrafta yer alıyor)

29

77 518 912

VEFAT

Merhum Ali Rifat Çağatay'ın torunu, Merhume Nerime ve merhum Abidin Daver'in kızı, Revan Demir ve Hatice Süren'in sevgili anneleri, Perizat Tüzmen'in biricik ablası, Yelda ile Emir Süren'in ve Hande Demir'in sevgili anneanneleri, Faruk Süren ve Teoman Demir'in kayınvalideleri, Arzu Sadıkoğlu'nun sevgili teyzesi, Musikar Oruç'un kıymetli halazadesi, Talat Sadıkoğlu, merhum Şadan Sadıkoğlu ve Sadıkoğlu ailesinin sevgili yengeleri ve Turali ailesinin kıymetli teyzezadeleri

F. NİLÜFER DAVER

Hanımfendi, 9 Ekim 1992 Cuma günü hakkın rahmetine kavuşmuştur. Cenazesi, 12 ekim pazartesi günü, (bugün) Teşvikiye Camii'nde kılınacak öğle namazını müteakip Edirnekapı Şehitlik Aile Kabristanı'na defnedilecektir. Allah rahmet eylesin, nur içinde yatsın.

AİLESİ

Fotoğraf 23

"Vefat: F.Nilüfer Dâver", Taha Toros Arşivi, (Yer No: 001518912006)

...mustu. Ondan sonra,
...şehirleri arasında hep
...etmiş, Berlin'den Sof-
...çakla gelmiş, 1937 Ege
...nunda çok yağmurlu
...havada Devlet Hava
...ük bir uçağı ile İzmir-
...dönmişti. Bu seyahat-
...la cesur pilotu, on gün
...Ankaradan İstanbula ge-
...şerhede dağlara carpa-
...beraber şehit düşmüş-
...ranında İngiltere'deki
...imde İngiliz donanma-
...tirmek için Londradan
...z üssüne uçakla gidip

...hava yolculuğum 1942
...Aralık ayı ortalarına
...te 50,000 kilometreden
...katetmek suretille vaki
...m sırasındadır. Harp
...zetecl arkadaşın yaptığı
...çeşitli tehlikeler atlattı-
...sadan çift motörlü bir
...ile Kahireye gittik. Bu
...çok rahattı ama içimiz
...Çünkü o sıralarda Al-
...an savaş uçakları bütün

Kodular tarafından idare edilen uçak savar bataryası Türk gazetecileri tara-
fından ziyaret ediliyor.

Pencerelerin pe-
li olduğu ve bu
deleri acmak ağ-
ıhtarı yazılı oldu-
ğı bilmiyos
Londraya giden
sının Pol Lımanı
dik.

Londrada 27 g-
neticesiz alarım
limanı ve den-
gayet yüksekten
ğına uçak savar
ları savaşı seyr-
atmadığı gibi b-
temin edemediler

Londrada İker
yarısı erkeklerde
kadınların kaf-
zifesi gördükleri
sını ziyaret etti-
kerler idare etti-
toplari doldurdu
yaya ben «Kılı-
nı vermişim. H-
güzel, yarısı da
da cirkin olan
da kahramanca
lerdi.

Fotoğraf 24

Abidin Dâver, “Londra’da Türk Gazetecileri”, *Her Hafta*, 01Nisan 1950, s. 139, s. 4.
(A.D. sol başta yer almaktadır)

Dâver Galatasaray reisi iken

Fotoğraf 25

“Kırk Yıllık Gazeteci Abidin Dâver Her Haftada” *Her Hafta*, 14 Ağustos 1948, c. 5,
S. 59, s. 5, 16.

